

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA TURIZEM

Jasna Obrez

**LITERARNI TURIZEM V OBČINI ŠENTJUR: PRIMER
DANIELA ARTIČKA**

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

Brežice, januar 2019

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA TURIZEM

Jasna Obrez

**LITERARNI TURIZEM V OBČINI ŠENTJUR: PRIMER
DANIELA ARTIČKA**

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

Mentorica: doc. dr. Jasna Potočnik Topler

Brežice, januar 2019

Univerza v Mariboru

Fakulteta za turizem

IZJAVA O AVTORSTVU IN ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNEGA DELA

Ime in priimek študentke: Jasna Obrez

Študijski program: diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

Naslov zaključnega dela: Literarni turizem v občini Šentjur: primer Daniela Artička

Mentor: doc. dr. Jasna Potočnik Topler

Podpisana študentka Jasna Obrez

- izjavljam, da je zaključno delo rezultat mojega samostojnega dela, ki sem ga izdelala ob pomoči mentorice;
- izjavljam, da sem pridobila vsa potrebna soglasja za uporabo podatkov in avtorskih del v zaključnem delu in jih v zaključnem delu jasno in ustrezno označila;
- na Univerzo v Mariboru neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico ponuditi zaključno delo javnosti na svetovnem spletu preko DKUM; sem seznanjena, da bodo dela deponirana/objavljena v DKUM dostopna široki javnosti pod pogoji licence Creative Commons BY-NC-ND, kar vključuje tudi avtomatizirano indeksiranje preko spleta in obdelavo besedil za potrebe tekstovnega in podatkovnega rudarjenja in ekstrakcije znanja iz vsebin; uporabnikom se dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo;
- dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v zaključnem delu in tej izjavi, skupaj z objavo zaključnega dela;
- izjavljam, da je tiskana oblika zaključnega dela istovetna elektronski obliki zaključnega dela, ki sem jo oddala za objavo v DKUM.

Datum in kraj: _____

Podpis študentke: _____

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila vsem, ki so mi v času pisanja diplomskega dela stali ob strani. V prvi vrsti mentorici, doc. dr. Jasni Potočnik Topler, za vse spodbudne besede in motivacijo v času nastajanja diplomskega dela. Posebna zahvala tudi staršem in vsem bližnjim prijateljem, ki so mi v času, ko nisem več zmogla, vlili nekaj dodatnega poguma in motivacije. HVALA.

LITERARNI TURIZEM V OBČINI ŠENTJUR: PRIMER DANIELA ARTIČKA

Občina Šentjur, ki po svoji velikosti spada med večje slovenske občine, je mnogim zagotovo še neodkrita in nedotaknjena destinacija. Šentjur se lahko pohvali z izjemno turistično ponudbo, predvsem na osnovi kulturnega turizma. Razvijanje literarnega turizma pa je šele v zametkih kljub znanim osebnostim: dinastije Ipavec, škofa blaženega Antona Martina Slomška, kozjanskega razbojnika Guzaja ter mnogih drugih znanih osebnosti. Že pokojni Daniel Artiček je o tej širši javnosti še neprepoznavni deželi spisal precej literarnih del, ki bi v prihodnosti lahko bile povod za bolj intenzivno razvijanje literarnega turizma v občini ter tako vsem obiskovalcem pričarale petzvezdično doživetje. Vsebina diplomskega dela se prepleta s kulturnim turizmom, kamor umeščamo literarni turizem, ki bi se lahko na destinaciji začel razvijati tudi na osnovi dediščine relativno slabo poznanega avtorja Daniela Artička, ki pa se je že nekaj let nazaj zavedal pomena literarnega turizma. Z diplomskim delom smo želeli raziskati njegovo prepoznavnost v regiji in poudariti njegovo vlogo pri razvoju literarnega turizma.

Ključne besede: kulturni turizem, literarni turizem, občina Šentjur, Daniel Artiček

LITERARY TOURISM IN THE MUNICIPALITY OF ŠENTJUR: THE CASE OF DANIEL ARTIČEK

The municipality of Šentjur, which is by its size definitely one of the largest Slovene municipalities, is one of the most underrated tourist destinations in Slovenia. But surely it can boast with exceptional tourist offer, mainly on the basis of cultural tourism. The development of literary tourism is definitely still in the beginning despite the known writers, the Ipavec family, bishop Beatified Anton Martin Slomšek, the region of Kozjansko thief Guzaj and many other well-known personalities. Daniel Artiček is not well known in Slovenia but he is very important for people in this region because of his works, which in the future may be one of the reasons for the development of literary tourism in the municipality, and so all visitors could experience five stars experience. The contents of the thesis encompasses the phenomenon of cultural tourism, the growing recognition and expression of literary tourism, and the presentation of the little known author Daniel Artiček, who was already a few years back aware of the importance of literary tourism. With the thesis we wanted to research and emphasize his role in the literary tourism development in the local area.

Key Words/Schlüsselwörter: Cultural tourism, Literary tourism, municipality of Šentjur, Daniel Artiček

UDK: 338.48-6:82(497.4 Šentjur)

KAZALO

1	UVOD.....	1
1.1	Opis problema.....	2
1.2	Namen in cilji.....	4
1.3	Raziskovalna vprašanja	4
1.4	Predpostavke in omejitve	5
1.5	Metodologija	5
2	KULTURNI TURIZEM	7
2.1	Oprelitev kulturnega turizma.....	7
2.2	Zgodovina kulturnega turizma	10
2.3	Kulturni turist	12
3	LITERARNI TURIZEM	13
3.1	Kaj je literarni turizem in kako se razvija?.....	13
4	OBČINA ŠENTJUR	18
4.1	Predstavitev občine.....	18
4.1.1	Simboli občine Šentjur	19
4.1.2	Zgodovina	20
4.1.3	Turistična ponudba občine.....	22
4.2	Kulturni turizem v občini Šentjur	26
4.2.1	Literarni turizem v občini Šentjur.....	31
4.3	Število turističnih prihodov v občino Šentjur.....	39
5	PREDSTAVITEV DANIELA ARTIČKA	41
5.1	Življenje	41
5.2	Dela	42
5.3	Pomen Daniela Artička in turistična ponudba na osnovi njegove dediščine v občini Šentjur	47
6	ANALIZA INTERVJUJEV.....	48
7	PRIHODNJI RAZVOJ KULTURNEGA OZ. LITERARNEGA TURIZMA V OBČINI ŠENTJUR.....	50
8	ZAKLJUČEK	51
9	LITERATURA IN VIRI.....	53
10	PRILOGE	1

KAZALO SLIK

Slika 1: Zunanji in notranji krog kulturnega turizma.....	8
Slika 2: Prikaz raznovrstnosti kvalitete literarnega prostora	16
Slika 3: Grb občine	19
Slika 4: Zastava občine	20
Slika 5: Velikonočnica.....	23
Slika 6: Hiša s tradicijo Zdolšek	27
Slika 7: Arheološki park Rifnik.....	27
Slika 8: Šolski center Šentjur	28
Slika 9: Muzejska zbirka in njegovi zakladi	29
Slika 10: Ipavčeva hiša s potomko stare trte	29
Slika 11: Rojstna hiša Antona Martina Slomška.....	30
Slika 12: Muzej južne železnice Šentjur	30
Slika 13: Sakralna dediščina Šentjurja, cerkvi na Žusmu	31
Slika 14: Skladatelji Ipavci	32
Slika 15: Blaženi Anton Martin Slomšek	33
Slika 16: Franjo Malgaj.....	34
Slika 17: Ana Wambrechtsamer	35
Slika 18: Blaž Kocen.....	36
Slika 19: Franc Guzaj	37
Slika 20: Daniel Artiček	42
Slika 21: Daniel s knjigo Legende grofije Žusemske.....	43
Slika 22: Knjiga NAK, NIMAM ČASA	44
Slika 23: Daniel ob uradni predstavitvi knjige <i>Stoji učilna zidana v Dobrini</i>	45
Slika 24: Del ostalih knjig avtorja	46

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prihodi turistov v občino Šentjur od leta 2012–2017	3
Tabela 2: Tipi kulturnega turizma	10
Tabela 3: Tipi kulturnega turista	12
Tabela 4: Število obiskovalcev zbirk v med letoma 2013 in 2017	39
Tabela 5: Prihodek turističnih taks med letoma 2013 in 2017	39

1 UVOD

Turizem v Sloveniji raste. Na to kar med drugim kaže rekordno leto 2015, saj je takrat Slovenija prvič po osamosvojitvi preseгла rast desetih milijonov nočitev, natančneje, ustvarili so 10,3 milijona vseh nočitev, 3,9 milijona ustvarjenih obiskov in dve milijardi evrov prihodkov, kar je tako prineslo rekordno rast tujih gostov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2017). Tako se je z 12 % več tujih gostov in z 8 % več tujih nočitev uvrstila nad evropsko in globalno povprečje (Kos, 2017). V letu 2016 je Slovenijo obiskalo več kot 4,3 milijona turistov, kar je skupno ustvarilo 11,2 milijona prenočitev. 7,3 milijona prenočitev so ustvarili tuji turisti, kar je 11 % več kot v letu 2015, domači pa 3,8 milijona prenočitev, kar je 3 % več kot v predhodnem letu. Leto 2017 je bilo zopet rekordno leto za slovenski turizem, saj so skupno zabeležili več kot 4,9 milijona prihodov turistov, ki so skupno ustvarili več kot 12,6 milijona prenočitev. Tuji turisti so tako ustvarili 8,6 milijona prenočitev, kar je 17 % več kot v letu 2016, domači pa 4 milijone prenočitev, kar je 5 % več kot v predhodnem letu (SURs, 2018). K slovenskemu gospodarstvu turizem prispeva 13 % bruto domačega proizvoda, zaposluje 12 % slovenskega prebivalstva, izvažata pa 40 % vseh storitev. V svetu Slovenijo poznajo kot zeleno, aktivno in zdravo turistično destinacijo, svetovna turistična organizacija pa je do leta 2020 napovedala 2,6-odstotno letno rast prihodov turistov (Sava, 2017).

Kultura in kulturna dediščina sta seveda pomemben del trajnostnega upravljanja destinacije. Grajžl (2007, str. 45) navaja, da je kulturna ponudba države velik potencial za razvoj le-te. Treba je združiti turizem in kulturo, šele nato lahko govorimo o kulturnem turizmu. Pomembno je, da se turistični ponudniki in načrtovalci strategije razvoja turizma zavedajo, da jim kultura pripelje več turistov. Kulturni turizem je zvrst turizma, ki se v razvitem delu sveta najhitreje razvija, Svetovna turistična organizacija pa mu napoveduje še uspešnejšo trženjsko prihodnost. Kaže na gibanje oseb, ki jih povzročajo kulturne znamenitosti izven stalnega prebivališča, z namenom zbiranja podatkov in novih izkušenj, da se zadovoljijo njihove kulturne potrebe (Richards, 2005, str. 13). Teme, ki jih zajema kulturni turizem, so arheologija, arhitektura, izobraževanje, religija, umetnost, zgodovina ter naravne lepote in znamenitosti (Grajžl, 2007, str. 41). V Republiki Sloveniji ga tudi Strategija na področju turizma uvršča med prednostne zvrsti za razvijanje trajnostnega turizma (Grajžl, 2007, str. 41). Literarni turizem je podkategorija kulturnega turizma, ki se ukvarja s proučevanjem krajev, ki so povezani z literarnimi deli in z življenjem literatov (Jurinčič, 2016, str. 248).

Različne raziskave kažejo, da turisti pri izbiranju destinacij postajajo vse zahtevnejši. Tudi turisti – bralci so vse bolj zahtevni in si želijo ogledati kraje, ki so omenjeni v njihovih najljubših knjigah. Tako se morda celo sami odpravijo po poteh pisateljev v kraje, kjer se opisani dogodki iz knjige odvijajo, ali kamor je življenjska pot vodila določenega avtorja. Takšni primeri turizma sodijo v tip turizma, imenovan literarni turizem, ki je zasnovan na umetnosti in literarni dediščini. Mnogi danes poznajo Transilvanijo, saj je ena izmed bolj poznanih primerov literarnega turizma v svetu, ki pa je zaslovela z izdajo knjige Dracula, ki jo je napisal irski pisatelj Bram Stoker. Literarne turiste danes še posebej zanima, kako mesta vplivajo na pisanje in obratno (Andersen in Robinson, 2002, str. 13–14).

Literarni turizem je tesno vezan na kraj, tako kot tudi turizem. Literatura kot element kulture ima poleg medijev pomembno vlogo pri oblikovanju geografske imaginacije ljudi, njena subjektivnost pa prikazuje družbeni pomen prostora. Ne smemo pozabiti niti na to, da vpliva na predstave ljudi o določenem kraju, prav tako tudi na njegovo turistično ponudbo. Ko govorimo o literarnem turizmu, moramo poudariti, da je pomemben kraj z materialnimi elementi, ki za vsakega obiskovalca predstavljajo avtentičnost, ki je oblikovana na podlagi konstruirane podobe. Literarni turizem je del kulturne dediščine, a mnoge raziskave kažejo, da so nekateri kraji tako popularizirani, da kraj obišejo turisti, ki jih ne motivira literarno ozadje, ampak naravna turistična ponudba ali zgodovinska dediščina (Jurinčič, 2016, str. 251). Literarni turizem temelji na prepričanju, da obisk literarne dediščine vpliva na obiskovalca tako, da je ta zmožen razumeti avtorja ter njegovo življenje in delo v večji meri, kot če bi le prebral literarno delo in njegove kritike (Potočnik Topler, 2016, str. 129).

Literarne turiste, imenovane tudi literarni romarji, zanima predvsem to, kako določen kraj vpliva na avtorja in kaj je avtor s svojimi deli ustvaril za kraj. Literarni turizem je skupek različnih aktivnosti, interesov, lokacij, ki so vezani na življenje avtorja (kipi, muzeji, hiše, grobovi), dogodkov, ogledov ter predstav, ki zaznamujejo avtorja in njegova dela (Potočnik Topler, 2016, str. 129). Nina Jurinčič (2016, str. 251) pa navaja, da lahko danes bralec obiše tudi številne kraje, ki so drugače povezani z avtorjem. Tako lahko obiškemo kraje, kjer je bila napisana knjiga ali kamor je postavljeno dogajanje, izkušnja pri tem pa je močnejša, če se kraj pisanja in dogajanja ujemata.

V Sloveniji so zagotovo najbolj poznani literarno-turistični kraji tisti, kjer so se rodili največji in prepoznavni slovenski pisatelji in pesniki. France Prešeren in Vrba na Gorenjskem, Ivan Cankar in Vrhnika, Josip Jurčič in Muljava, Primož Trubar in Velike Lašče so le majhno število krajev in literatov, ki se jih obiše zaradi literarnega turizma (Potočnik Topler, 2016, str. 131). Prav tako ne smemo pozabiti niti na literarne poti, ki potekajo po Sloveniji in v skupni dolžini štejejo že več kot 700 km. Njihova rdeča nit je pripovedovanje zgodb o Sloveniji skozi literaturo ter predstavljanje slovenske dediščine in so nepogrešljiv del slovenskih turističnih storitev, kar potencialno pomeni, da lahko postanejo pomemben člen slovenskega kulturnega turizma (Potočnik Topler, 2016, str. 131).

1.1 Opis problema

V diplomskem delu bomo analizirali, kako je s fenomenom literarnega turizma v občini Šentjur, ki je ena izmed večjih slovenskih nemestnih občin, saj meri 222,3 km², šteje pa malo manj kot 20.000 prebivalcev. Segra vse od Drameljskih gorc na severu do razgibanega Kozjanskega gričevja ter bohorskih gozdov na jugu (Občina Šentjur, 2015). Občina po površini zajema 1,1 % Slovenije oziroma 9,3 % celotne Savinjske regije (Občina Šentjur, 2013). Povprečna nadmorska višina je 413 m, naklon pa 12,8 (Perko in Orožen Amadič, 1998). Tako ustvarja dobre pogoje za razvoj sodobne kmetijske proizvodnje s poudarkom na sadjarstvu, živinoreji in vinogradništvu. Dobre prometne povezave v preteklosti so omogočile razvoj industrije, danes pa se pospešeno razvijajo obrt in podjetništvo, predelovalne panoge, razne poslovne dejavnosti in trgovina. V občini se počasi razvija tudi turizem, predvsem na turističnih kmetijah. Postopoma se občina

usmerja v stacionarni turizem, povečuje pa tudi število ležišč. Bogata in neokrnjena narava nudi številne možnosti za aktivno preživljanje prostega časa (ribolov, lov, konjenišstvo, kolesarjenje in pohodništvo), prav tako pa beleži porast turistov, ki se radi vračajo (Občina Šentjur, 2015, str. 7). Prihodi turistov v občino, ki jih je zabeležil Statistični urad Republike Slovenije za leto 2014, je 722 prihodov, za leto 2015 je 807 prihodov, za leto 2016 je 474 prihodov, za 2017 pa ni znanega podatka. Vse je prikazano tudi v tabeli 1 (SURS, 2018).

Tabela 1: Prihodi turistov v občino Šentjur od leta 2012–2017

Prihodi turistov v občino Šentjur od leta 2012–2017	
2012	1045
2013	829
2014	722
2015	807
2016	474
2017	podatek ni znan

Vir: SURS, 2018

Iz tabele 1 je razvidno, da prihodi turistov v občino Šentjur drastično padajo. Leta 2016 so se prihodi zmanjšali skoraj za polovico, natančneje za 41,26 %, v primerjavi z letom 2015. Razlog lahko pripišemo temu, da se je leta 2016 zaprl hotel Žonta, kar posledično pomeni, da večje skupine turistov niso imele možnosti skupne nastanitve.

Kot poznavalci občine Šentjur in literarnega ustvarjalca Daniela Artička menimo, da ima občina potencial za razvoj literarnega turizma prav na osnovi literarne dediščine tega ustvarjalca. Dodajmo nekaj osnovnih podatkov o literatu: Daniel Artiček se je rodil leta 1933 v številni družini Artiček, po domače pri Rackovih, v Grobelcah. Osnovno šolo je obiskoval na sv. Štefanu, nižjo gimnazijo pa v Šmarju pri Jelšah. Leta 1955 je na drugi gimnaziji v Celju opravil maturo, 1960 pa je diplomiral na Ekonomski fakulteti v Ljubljani (Artiček, 2010, str. 183). Do smrti je živel v Kamniku, a se je zmeraj rad vračal v rojstni kraj Grobelce. Grošelj pravi, da je Artičkov jezik v knjigah tekoč, šaljiv, jednat, jasen, občasno piker, a nikoli žaljiv (Grošelj, 1999). Danielova nečakinja Marija Lešnik pa meni, da je bil ljubiteljski pisec, ki je pisal za lastno veselje, ter je uporabljal arhaični jezik, ki ga je bilo težje popravljati (Lešnik, 1997, str. 139). Janez Stanislav Roškar pravi, da je za knjigo Zadnji žusemski graščaki, kozjanski steklarji, trgovci in loški učitelji zaslužen prav Artiček, ki je bil »zvest domačin in nesebičen ljubitelj kozjanskih krajev«, ter ga pod pretvezo zvalil v Loko pri Žusmu. Roškar je že ob izdaji zgoraj omenjene knjige vedel, da je Artiček ob vseh svojih stvaritvah za domač kraj dragocen, vendar se tega še dandanes ne zavedajo niti domačini, kaj šele turisti (Roškar, 2009, str. 8). Marijana Florjan ga v knjigi Kozjansko morje III. del opiše kot vizionarja, ki v svojih rodnih krajih vidi več tisoč gospodarskih možnosti, ki bi lahko obogatili materialni položaj kozjanskega prebivalstva (Florjan, 2013a, str. 6). Ko je leta 2000 izdal knjigo Nak, nimam časa, se je opisal kot »rahlo plešast, rahlo siv, rahlo trebušast z vsemi svojimi zobmi, seveda rahlo rumenimi. Slišim slabo, kar mi koristi pri pisanju poročil, vidim dobro, kar mi škoduje na sprehodih in plažah, ker vidim preveč prepovedanega sadja« (Artiček, 1999, str. 173).

Večino svojih knjig je Artiček namenil kraju Dobrina, krajevni skupnosti Loka pri Žusmu in Kozjanskemu ter tako pripomogel k njihovi prepoznavnosti po Sloveniji. Bil je tudi pobudnik za ustanovitev turističnega društva v Dobrini, ko so v tem kraju pred 20 leti začeli zbirati gradivo za grajski vrelec. Leta 2005 se je društvo preimenovalo v Izviri Dobrina (Godler, 2016). Artiček je v knjigah in izven njih pustil veliko ustvarjalnega navdiha in tako lahko danes domačini o prepoznavnosti in napredku Dobrine, Loke pri Žusmu in Kozjanskega razmišljajo tudi skozi turizem (Artiček, 2012, str. 83).

1.2 Namen in cilji

Namen našega diplomskega dela je, da z analizo razvitosti kulturnega turizma, natančneje literarnega turizma v občini Šentjur, ugotovimo, kakšno je stanje v občini na področju literarnega turizma in kakšne so možnosti oz. potencial za nadaljnji razvoj na primeru literarnega ustvarjalca Daniela Artička. Naš namen je rezultate raziskave predstaviti turističnim deležnikom v Občini Šentjur, in sicer odgovornim za odločanje (županu, svetnikom), civilnemu (turističnemu društvu) in zasebnemu sektorju (zasebnim ponudnikom turističnih storitev).

Cilji diplomskega dela so naslednji:

- ugotoviti, kaj vse zajema pojem literarni turizem,
- raziskati, kako je literarni turizem razvit v Sloveniji,
- analizirati stanje literarnega turizma v občini Šentjur,
- ugotoviti, kakšen je v občini Šentjur potencial za razvoj literarnega turizma na primeru Daniela Artička,
- prebivalcem občine Šentjur približati literarni turizem in tako predstaviti možnosti za oblikovanje novih turističnih storitev in produktov,
- podati predloge za razvijanje literarnega turizma v občini Šentjur.

1.3 Raziskovalna vprašanja

V diplomskem delu bomo skušali odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kako pomemben je turizem v občini Šentjur?
2. Kako pomemben je za občino Šentjur literarni turizem?
3. Koliko turistov obiše občino Šentjur zaradi kulturnega in natančneje literarnega turizma?
4. Kakšno mesto ima literat Daniel Artiček v literarnem turizmu občine Šentjur?
5. Kako je Daniel Artiček s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti občine Šentjur in Kozjanskega?
6. O čem govorijo dela Daniela Artička?
7. Katere turistične produkte bi bilo mogoče razviti v občini Šentjur na osnovi življenja in dela Daniela Artička v prihodnje?

1.4 Predpostavke in omejitve

Predpostavljamo, da je pisatelj Daniel Artiček dobro prepoznan v občini Šentjur. Posledično predpostavljamo, da obstajajo možnosti za razvoj literarnega turizma na osnovi njegove literarne zapuščine.

Izpostaviti moramo omejitve, da je literarni turizem v občini Šentjur in tudi po Sloveniji še relativno nerazvita vrsta turizma. Omejitev predstavlja tudi dejstvo, da se bomo v raziskavi osredotočili zgolj na občino Šentjur.

1.5 Metodologija

Primarni in sekundarni viri so nam služili za pridobivanje podatkov za pripravo diplomskega dela. Sekundarni viri so knjige, revije, članki ter spletne strani raznih organizacij in podatkovnih baz (UNWTO, SURS, STO). V teoretičnem delu smo uporabili metode: deskripcije oz. metodo opisovanja, kompilacije, analize in sklepanja ter tako nova pridobljena znanja iz različne domače in tuje literature poskušali povezati z našimi dognanji.

V empiričnem delu smo opravili delno strukturirane intervjuje s turističnimi deležniki v občini Šentjur, kar je vključevalo tudi delo na terenu. Osredotočili smo se predvsem na Razvojno agencijo Kozjansko in Turistično informacijski center Šentjur. Stopili smo tudi v kontakt s predsednico turističnega društva Izviri Dobrina in knjižnico Šentjur. Kvalitativna metoda polstrukturiranih intervjujev oz. delno strukturiranih intervjujev, imenovanih tudi odprti intervju, kot navaja Mesec, kjer pri tej obliki spraševanja ne uporabljamo do potankosti vnaprej pripravljenega vprašalnika, ampak zgolj kot vodilo, predlogo za intervju. Vprašanec in spraševalec sta v pogovoru pri intervjuju v neposrednem stiku in le-ta postavlja vnaprej delno pripravljena vprašanja ter beleži odgovore (Mesec, 1998, str. 80). Intenzivno spraševanje oz. delno strukturirani intervjuji se v večji meri izvajajo v pripravljalni fazi raziskovanja, saj imajo razvito shemo vprašanj, ki niso standardizirana, spraševalčeva naloga pa je, da opredeljuje zaporedje in formulacijo vprašanj ter tako postavlja dopolnilna vprašanja (Knežević, 2010, str. 39). Na ta način si prizadevamo, da bo polstrukturiran intervju našemu delu zagotavljal primerljivost odgovorov za kasnejšo analizo in obdelavo pridobljenih informacij.

Polstrukturirane intervjuje smo opravili s predstavnikom turizma Razvojne agencije Kozjansko, s predstavnikom Turistično informacijskega centra Šentjur, s predstavniki Občine Šentjur ter tako preverili napredovanje in trenutno stanje literarnega turizma. Rdeča nit vseh delno strukturiranih intervjujev je bila predvsem prepoznavnost literarnega turizma in Daniela Artička v občini Šentjur. Intervju smo opravili tudi s predstavnikom knjižnice Šentjur ter predsednico društva Izviri Dobrina.

Metodo beleženja smo uporabili pri zbiranju podatkov, predvsem pa nam je bila v pomoč pri sami analizi in končnih ugotovitvah. Na osnovi le-teh smo ugotovili možnosti za nadaljnji razvoj in prepoznavnost literarnega turizma in Artička v Šentjurju. S pomočjo PSPN analize (angl. SWOT), prednosti (angl. strenghts), slabosti (angl. weaknesses), priložnosti (angl. opportunities) in nevarnosti (angl. threats) smo uporabili za analizo in

vključevanje literarnega turizma in Artička v turistično ponudbo Šentjur. Uporabili smo tudi metodo opisovanja oz. deskripcije, ki jo Knežević opiše kot raziskovalni cilj, ki omogoča, da se za predmet raziskave, ki predhodno ni bil narejen, naredi točen načrt in opis področja analize in interpretacije (Knežević, 2010, str. 55).

2 KULTURNI TURIZEM

V Operativnem načrtu trženja kulturnega turizma v Sloveniji (2018), v nadaljevanju ONKULT, v viziji opisujejo, da bo Slovenija leta 2020 prepoznavna kot destinacija kulturnega turizma za goste, ki prihajajo s primarnim in sekundarnim motivom kulture. Želja je, da Slovenijo obiše več kulturnih turistov, ki jih želijo navdihniti, da odkrivajo kulturno bogastvo slovenske dediščine, umetnosti, festivalov, prireditev, kulinarike in življenjskega sloga prebivalcev. Temeljna strateška cilja sta, da se Slovenija tržno pozicionira kot destinacija kulturnega turizma s privlačno, raznoliko, kakovostno ponudbo in s promocijo produkta mesta in kulture doprinese k povečanju števila prihodov turistov ter prenočitev, predvsem pa, da se podaljša čas bivanja na 3,2 dneva. Ta strateška cilja podpirajo štirje operativni cilji. Prvi je, da se Slovenija prepozna kot destinacija kulturnega turizma; drugi, da se dvigne število kulturnih turistov z učinkovitim in inovativnim trženjem in s promocijo Slovenije kot destinacije kulturnega turizma; tretji je dvig privlačnosti obstoječih turističnih produktov ter doživetij, ki vključujejo kulturne vsebine; zadnji pa, da se vzpostavi in nadgradi partnersko sodelovanje med kulturnim in turističnim sektorjem z namenom skupnega trženja kulturnega turizma (ONKULT, 2018).

2.1 Opredelitev kulturnega turizma

Ljudje pogosto kulturo razumejo kot umetniško stvaritev (Lebe, 2008, str. 23), Plenković (1990, str. 59–63) pa je mnenja, da gre pri kulturi prazgodovinskih družb predvsem za spontano in kolektivno ustvarjanje rodov vseh njihovih članov, zato v tem obdobju ni zaznati posameznih avtorjev in snovalcev in je kultura v tem obdobju kolektivna. Meni, da kultura izhaja iz latinskih izrazov *colo*, *colui*, *cultum*, kar je pomenilo skrbeti za nekaj, v poljedelskem smislu, kaj obdelovati, kasneje pa kaj ustvarjati. Veljković in Colarič-Jakše (2014, str. 68–69) navajata, da je kulturni turizem znan kot etno turizem in turizem, ki je zasnovan na kulturni dediščini, ta pa se usmerja k lokalni tradiciji, ljudem, zgodovinskim mitom in legendam kot osrednjim privlačnostim. Ustvarjalci ONKULTA pa trdijo, da obstaja mnogo definicij kulturnega turizma. Nekatere se bolj osredotočajo na ponudbo kulturnih znamenitosti in dogodkov, druge pa na izkušnjo, ki jo kultura omogoča turistu določenega kraja. Vse definicije pa poudarjajo, da je ključna vloga lokalnega prebivalstva pri posredovanju izkušenj turistu oz. obiskovalcu določenega kraja (ONKULT, 2018).

UNESCO je definicijo kulture oblikoval kot splet razlikovalnih spiritualnih, intelektualnih, materialnih in emocionalnih prvin družbe, ki poleg umetnosti in literature vključujejo tudi življenjski slog, vrednotne sisteme, verovanje in načine skupnega življenja. Prav tako mora prispevati h gospodarskemu razvoju, k družbenemu napredku, varovanju in izboljševanju okolja, hkrati pa vplivati na zmanjševanje negativnih vplivov (UNESCO, 2018). Williams v Smithovi knjigi navezuje definicijo kulture na pojem civilizacije, saj zanj kultura predstavlja nekaj splošnega. Tako ima vsaka družba svojo obliko, namen, lastna pojmovanja, ki so izražena v svojih institucijah in umetnosti. Kulturo označuje kot način življenja oz. proces odkrivanja in kreativni napor, razmišlja pa tudi v smeri antropološke in sociološke plati kulture oz. na način življenja določene skupine ljudi z lastnim

raziskovalnim sistemom, ki obsega vse vrste socialnih aktivnosti, tudi umetniške in intelektualne (Smith, 2015, str. 9–12).

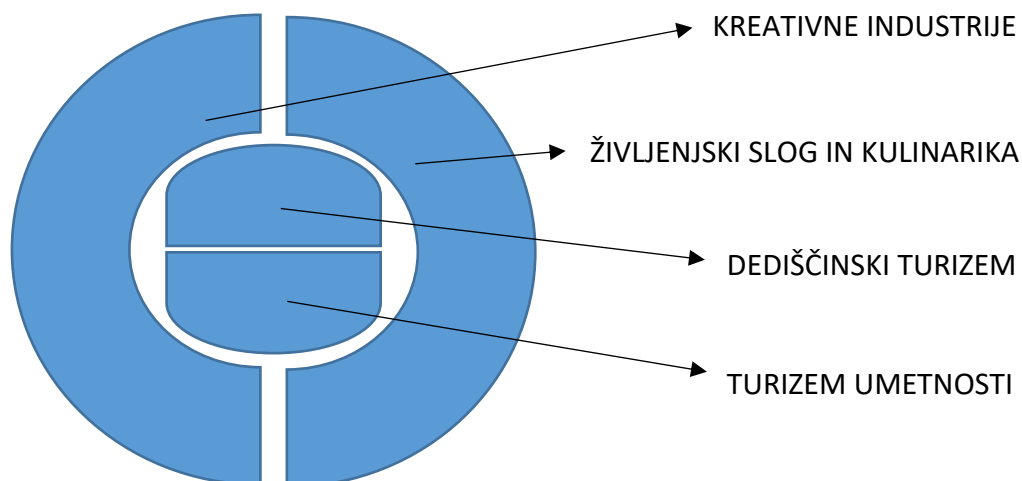
Naše stališče je sledeče: ko govorimo o tej obliki turizma, menimo, da gre predvsem za dinamičnost in raznolikost, pozorni pa moramo biti tudi na potrebe, lastnosti ter želje vsakega obiskovalca, predvsem kulturnega turista.

Vsaka turistična destinacija mora poskrbeti za svojo predstavitev, kulturo prebivalstva ter predstaviti svojo kulturo. Sem uvrščamo tudi celotno prebivalstvo: politike, športnike, ustvarjalce, gospodarstvenike, urade, najbolj pa tiste, ki prihajajo v neposredni stik s turisti. Kultura prispeva k razlikovanju in dodaja dodano vrednost, ki omogoča preživetje in prosperiteto. Kadar zraven dodamo še kulturno dediščino, med državami ne teče samo dialog ekonomskih interesov, ampak se bogati tudi s plemenitimi vsebinami (Lebe, 2008, str. 24–25).

Lebe navaja avtorje (McIntosh, Goeldner, Zeppel), ki trdijo, da turistične definicije postavljajo kulturni turizem v širši okvir turizma in teorije turističnega managementa, kjer za turizem velja, da je namenjen ljudem s posebnimi interesi, pri katerih je motiv za potovanje kultura. Omenja tudi Zeppela in Halla, ki ga postavljata v kontekst turizma kot sistema, ki obsega medsebojne vplive in sodelovanje ljudi krajev in kulturne dediščine, medtem ko ga Richards definira v sklopu sodobnih premikov ljudi, Goodrich pa nanj gleda z marketinškega vidika – kot trženje privlačnosti turistom (Lebe, 2008).

Za poenotenje in boljše razumevanje kulturnega turizma povzemamo definicijo Evropske potovalne komisije iz Poročila o turizmu in kulturi v mestih, ki ločuje zunanji in notranji krog kulturnega turizma in je prikazana na sliki 1.

Slika 1: Zunanji in notranji krog kulturnega turizma

Prerejeno po: ONKULT, 2018, str. 8

Zunanji krog zajema in predstavlja sekundarne elemente kulturnega turizma. Razdelijo se lahko na dva dela (ONKULT, 2018):

- življenjski slog, ta povezuje prepričanja, običaje, kulinariko, folkloro ter druge tradicije določene destinacije;
- kreativne industrije, pod katero uvrščamo modo, oblikovanje, film, medije in zabavo.

Notranji krog pa predstavlja primarne elemente kulturnega turizma, ki se prav tako delijo na dva dela (ONKULT, 2018):

- dediščinski turizem, ki zajema dosežke preteklosti in
- turizem umetnosti, ki se poleg umetniških presežkov iz različnih obdobj navezuje tudi na sodobno kulturno produkcijo (uprizoritvene in vizualne umetnosti, literaturo, glasbo, sodobno arhitekturo).

Po pregledu različnih definicij sta McKercher in Du Cros (2002) ugotovila, da kulturni turizem nima ostro začrtanih meja in je tako tej vrsti turizma nemogoče predpisati obvezne prvine. Gre torej za sklop, pod katerim najdemo kopico s kulturo povezanih turističnih ponudb (zgodovinsko, etično, muzejsko, umetnostno) in vsebujejo 4 elemente: turizem, vključevanje prvin kulturne dediščine, doživljanje in produkte, turista. Posebno pozornost je tako treba nameniti ljudem, ki nimajo informacij in znanja o kakovosti in vrednosti obiskanega kraja in storitev (ONKULT, 2018).

Dettmer et al. (2015, str. 35) označujejo v turističnem gospodarstvu vse kulturne aktivnosti, ki jih občuti turist, po njih pa lahko tako povzamemo tudi klasifikacijo, iz katere lahko razberemo povezavo kulture in kulturnega turizma, njegovih oblik in potenciala za oblikovanje le-tega:

- Kultura: obsega duhovne, materialne, intelektualne ter emocionalne dejavnike, ki so značilni za določeno socialno družbo.
- Kulturni potencial, ki je uporaben v turizmu, predvsem je poudarek na zgradbah, relikvijah, običajih v določeni pokrajini, naseljih in zgradbah.
- Kulturni turizem, kjer imajo vsa potovanja težišče potovalnega motiva aktivnosti na področju kulture.
- Pojavne oblike zgoraj omenjenega turizma so turizem v mestih, tematske poti, študijska, jezikovna in tematska potovanja.

Ugotovili smo, da številni avtorji tako navajajo različne oblike kulturnega turizma. Vseeno pa največ pozornosti namenjajo študijskim potovanjem, kjer imajo predvsem slovenski organizatorji teh potovanj v mislih potovanja, na katera pošiljajo sodelavce, da si predhodno ogledajo zanimivosti in pogoje za nastanitev, da lahko izbrano podjetje organizira potovanje. Sonja Lebe za to vrsto potovanj uporablja izraz pripravljeno potovanje, izraz študijsko potovanje pa za potovanja, kjer turistom vodniki razkažejo kulturo drugih krajev.

Velja pa tudi omeniti tipe kulturnega turizma, ki jih tudi Smithova (2015) povzema po Csapo (2012, str. 209–210) in smo jih prikazali v tabeli 2:

Tabela 2: Tipi kulturnega turizma

Tipi kulturnega turizma	Produkti in aktivnosti
Dediščinski	Naravna in kulturna dediščina, ki sta povezani z naravo in eko turizmom.
Kulturne tematske poti	Temeljijo predvsem na duhovni, umetniški, industrijski, gastronomski, arhitekturni ravni.
Kulturno mestni turizem	Temelji predvsem na kulturnih prestolnicah Evrope, mestih, ki so ustvarjena za kulturni turizem.
Tradicionalni etični turizem	Temelji na tradiciji lokalne kulture.
Dogodki in festivalni turizem	Sem uvrščamo kulturne festivale in prireditve, zanimivi so predvsem festivali likovnih umetnosti in glasbene prireditve.
Verski in romarski turizem	Poudarek je predvsem na obisku verskih krajev, njihovih znamenitosti in romarskih poti.
Ustvarjalno kreativni turizem	Poudarek je na tradicionalnih kulturnih in umetniških dejavnostih ter kulturni industriji.

Vir: Csapo, 2012, str. 209–210

2.2 Zgodovina kulturnega turizma

V najzgodnejših civilizacijah lahko že zasledimo prve oblike turizma, prva proučevanja so se začela v 19. stoletju, sistematičen pristop pa je razviden šele po drugi svetovni vojni. Kot posledica urbanizacije in industrializacije se je začel razvijati tudi množični turizem. Za začetnika organiziranega turizma velja Thomas Cook, saj je prvo potovanje organiziral leta 1841. Leta 1856 so ob Ženevskem jezeru v Montreuxu ustanovili prvo turistično društvo; v Sloveniji, natančneje v Celju, pa leta 1871 (Cvikl in Alič, 2009, str. 9).

Kulturni turizem se je začel razvijati v samostojno ponudbo v poznih 70. letih prejšnjega tisočletja, ko so raziskovalci spoznali, da se je z njim vredno ukvarjati kot z nižnim trgov (McKercher in Du Cros, 2002, str. 2). To je veljalo vse do 90. let prejšnjega stoletja, nakar pa so strokovnjaki s področja turizma in marketinga ugotovili, da je iz niše prerasel v množično gibanje. Prav tako menijo, da danes obsega med 35 in 70 odstotki svetovnega turizma, vendar pa je vse to odvisno od destinacije. O razvoju kulturnega turizma na evropskih tleh Smithova (2015, str. 61–81) meni, da je bistveno povezovanje integracij in identitete predvsem zgodovinsko pogojeno. Te so nastajale iz ekonomskih regij (industrializacije), administrativnih regij (zbiranje statističnih podatkov), političnih regij in zgodovinskih ter etičnih regij, slednje pa so povezane s skupno zgodovino in jezikovnim razvojem. V Evropi je v današnjem času predvsem prisotna želja po asimilaciji manjšin in zavedanje, da kultura predstavlja pestro bogastvo, ki ga je možno vključiti v turistično ponudbo. Velja omeniti, da se tega zaveda tudi Svet Evrope, saj je leta 1964 sprejel usmeritve za razvoj kulturnega turizma in kulturnih mrež v Evropi, kjer je rdeča nit grajenje razpoznavnosti evropske kulture na potovanjih in oblikovanje mreže kulturnih privlačnosti in poti, ki bi to spodbujala. V praksi to pomeni, da mora Evropa ustvariti podobno stvar, kot je nastala s pomočjo UNWTO v Afriki in Aziji, imenovana Pot sužnjeva (angl. Slave Road), ki povezuje Afriko in Karibe ali pa Pot svile (angl. Silk Road),

ki pelje od Daljnega do Bližnjega vzhoda. Od leta 1987 Svet Evrope razvija ogromno itinerarjev in tematskih poti, ki potekajo skozi več držav. Pogoj pa je seveda, da se povezuje več držav geografsko ali virtualno, kjer turistični vodniki vodijo turiste do več prvovrstnih krajev, ki predstavljajo kulturno zgodovino. V Sloveniji je zgodba nekoliko drugačna. Ta si je prizadevala za vzpostavitev »Evropskih poti miru«, ki naj bi temeljile na obnovi dediščine soške fronte, ki bi virtualno povezovala 17 držav, katerih državljani so bili udeleženi v njej. Projekt je leta 2002 propadel zaradi premajhnega interesa Ministrstva za gospodarstvo, ki je glavni nosilec članstva UNWTO. V Evropi so in še nastajajo tematske kulturne turistične poti. Evropski ministri, ki so odgovorni za kulturo, so leta 1991 podpisali Resolucijo o evropskih kulturnih mrežah, ki je temeljila na pospešenem mednarodnem sodelovanju, predvsem na območju osrednje in vzhodne Evrope. Rdeča nit resolucije je povezovanje več kot 20 mrež umetnosti, znanosti in izobraževanja (Lebe, 2008, str. 42).

Ljubiteljski lastniki kulturnih dobrin, kjer se cilja predvsem na manjše in zasebne muzeje ter zbirke, se ne zavedajo vrednosti svojih zasebnih zbirk. Podobno je tudi z ohranjanjem originalnih plesnih in pevskih posebnosti določenega kraja, predvsem v okviru folklornega ali drugega lokalnega društva, zato so ta posledično anonimna. Obiskovalci so večinoma naključni mimoidoči, obisk in ogled pa je v večji meri brezplačen. Pri ljubiteljskih zbirkah je v večini tako, da se lastniki čutijo posebni in pomembni, ko obiskovalce vodijo skozi celotno zbirko, a velikokrat manjka zgodba predvsem o nastanku zbirk (Schiemann, 2002, str. 36–38).

Integracija kulturnih dobrin v turistično ponudbo predstavlja nastop profesionalnega organizatorja potovanj, kjer na intenzivnost vključevanja amaterske kulture v profesionalne aranžmaje organizatorja potovanj vpliva tudi (Lebe, 2008, str. 44):

- prostorska dosegljivost, kjer je pomembno predvsem stanje infrastrukture destinacije,
- časovna dosegljivost (nastop raznih folklornih skupin),
- bližina, oddaljenost drugih parcialnih delov integralne turistične storitve, ki so vključeni v aranžma,
- najpomembnejše pa je predvsem tržno povpraševanje po tej obliki.

Kulturni turizem iz postmoderne perspektive obravnava kulturo manj s stališča homogenosti in daje poudarek vidiku raznovrstnosti, hibridizaciji in lokalnih razprav. To je še posebej pomembno za naraščajoče svetovljansko in kulturno raznoliko okolje sodobnega mesta. Turizem je torej srž moderne industrije in zgled za postmodernost, predvsem zaradi svojega kombiniranja vizualnosti, estetičnosti in popularnosti. Lahko govorimo tudi o turističnem kolažu, saj gre za razvoj postmoderne paradigme, ki vsebuje razčlenitev konvencionalnih privlačnosti na skromno visoko kulturo, umetnost življenja, kulturo cestnega življenja, dom in tujino (Smith, 2015, str. 15–28).

Smithova je predvsem pozorna na avtentičnost, Cohen pa je mnenja, da je poudarek predvsem na socialno skonstruiranem konceptu. Jamal in Hill (v Lebe, 2008) pa poudarjata natančnejšo analizo različnih tipologij avtentičnosti. Razlike sta opazila pri objektivni avtentičnosti, kjer je poudarek na tradicionalnih in historičnih krajih ter predmetih; pri zgrajeni avtentičnosti, kjer so rdeča nit odrski dogodki, umetno ustvarjanje kulturne privlačnosti; in osebni avtentičnosti, kjer sta mnenja, da je najmanj

raziskana, a najbolj kompleksna. Slednja se nanaša na psihološko in emocionalno izkušnjo kulturnega potovanja, interpretacije doživetih krajev in dogodkov, osebna razmišljanja in eksistencialne aspekte, ki se nanašajo na osebno interpretacijo in identiteto.

2.3 Kulturni turist

Ko govorimo o definiciji kulturnega turista, ga lahko opredelimo glede na motiv obiska. McKercher in Du Cros sta zastavila tipologijo, ki deli kulturne turiste glede na primarno motivacijo obiska in intenziteto doživljanja kulturno turističnih izkušenj. Med sabo se ločijo po intenzivnosti doživljanja kulture, kot je predstavljeno v tabeli 3 (ONKULT, 2018):

Tabela 3: Tipi kulturnega turista

Tipi kulturnega turista	Karakterizacija tipa kulturnega turista
Namenski	Primarna motivacija obiska je kulturni turizem, izkušnja je globoka in vključujoča.
Aktiven	Primarna motivacija obiska je kulturni turizem, izkušnja je manj globoka in vključujoča.
Nenadejani	Primarna motivacija ni kulturni turizem, izkušnja kulture je nenadejano globoka in vključujoča.
Priložnostni	Kulturni turizem je šibek motiv za obisk, izkušnja kulture ni globoka in vključujoča.
Naključni	Kulturni turizem ni motiv za obisk, toda turist vseeno obiše določene kulturne znamenitosti, dogodke, izkušnja kulture ni globoka in vključujoča.

Vir: ONKULT, 2018

Evropska potovalna agencija pa kulturnega turista deli na (ONKULT, 2018):

- Turista, pri katerem je kultura primarni motiv obiska, ki ga kot celoto opredeljuje kot homogeni segment, nagnjen k odkrivanju. Ta turist išče globoko in vključujočo kulturno izkušnjo, rad raziskuje; ko ga primerjamo z drugimi turisti, zapravi bistveno več časa in sredstev. Izraža skrb za okolje in je ozaveščen o trajnostnih vprašanjih, motivacija so mu specifični kulturni dogodki in festivali. Pred obiskom destinacije se opremi s širšim kulturnim znanjem, tuja mu ni niti komunikacija s širšo okolico.
- Turista, pri katerem je kultura eden izmed motivov obiska, motivacija pa je, da se na potovanju nauči nekaj novega. Ti turisti uživajo v kulturnih dejavnostih, dogodkih in kulturni dediščini izbrane destinacije. Vedeti moramo, da kultura ni edini motivator za potovanje, ampak so tukaj še preživljanje časa z najbližjimi družinskimi člani, sproščanje in zabava. Večina teh turistov daje prednost izobraževalnemu tipu počitnic, v kombinaciji s prostočasnimi dejavnostmi.

Ko nagovarjamo kulturne turiste, je treba upoštevati, da je del tega segmenta homogen in z izrazito kulturno motivacijo, drugi del turista je razpršen, kultura pa mu predstavlja del potovalne izkušnje, kar daje odlično protiutež drugim vrstam turizma (ONKULT, 2018).

3 LITERARNI TURIZEM

Številni raziskovalci, Andersen in Robinson, Crang, Herbert in drugi, so v zadnjih desetletjih ugotavljali večplastnost med literaturo in prostorom predvsem zaradi kulturno-geografskega vidika. Veliko avtorjev je svoje bralce navdušilo predvsem na področju potovanj, saj so si mnogi želeli ogledati kraje, ki jih avtorji opisujejo oz. kjer se odvijajo določeni dogodki. Turizem, ki je tako zasnovan na umetnosti, imenujemo literarni turizem (Andersen in Robinson, 2002, str. 13–14).

3.1 Kaj je literarni turizem in kako se razvija?

Potopisi so zagotovo eno izmed besedil, ki spodbujajo turistične premike, saj že od nekdaj vplivajo na turiste in tako pomagajo pri sooblikovanju turizma. Če potopis primerjamo s turističnim vodnikom, je potopis bolj kompleksen, saj v njem avtor razlaga po literarnih motivih in tako subjektivno ocenjuje videno. Zanj pa je prav tako značilno, da je objektivno poročilo, ki je obarvano z osebnimi odtenki in se ne zadovolji z zemljepisnimi omejitvami, saj sega preko fizične poti na področju pomena in posameznikov ter kulturnih sprememb. Potopisi so v večji meri bili največkrat uporabljeni za preučevanje in razumevanje razlik med določenimi kulturami. Ljudi, ki se ukvarjajo s preučevanjem literarnega turizma, večinoma zanima mnenje piscev potopisov, saj tako ugotovijo, kakšne sledi so pustili za sabo. Zanimajo jih poti in kraji, ki so postali »romarske« poti za moderne literarne »romarje« in kaj bralce spodbudi za obisk oz. pot v opisan kraj. Izredno pomemben je tudi subjektivni del potopisa, saj bralec tako podoživi avtorjevo doživetje (Andersen in Robinson, 2002, str. 10–12).

Ko govorimo o literarnem turizmu, je pomemben predvsem odnos med literaturo in turistom. Tukaj se Robinson osredotoča na dva odnosa. Pri prvem je osredotočen predvsem na to, kaj lahko turist pridobi iz prebranega besedila, zato ima literatura tudi vlogo oglaševanja. V večini primerov avtor ni imel tega namena, a vseeno implicitno oz. eksplicitno predstavi kraje kot potencialne cilje, kar v večini primerov pomeni, da besedilo vpliva na to, kam braleca po prebranem zanese pot. Drugi tip odnosa med turistom in literaturo pa sega preko pisanega besedila do področja interpretacije, ki jih je v večini toliko, kolikor je bralcev, ki so prebrali knjigo. Tako različne interpretacije oblikujejo ideje, drugačna dejanja in realnosti. Procesu vrednotenja je tako podvržena vsa literatura, ki je pogojena z družbo. Na motivacijo in obnašanje turistov pa vplivajo posamezne interpretacije (Andersen in Robinson, 2002, str. 40).

Med turizmom in literaturo obstaja povezava na različnih nivojih. Določena turistična aktivnost ali pa samo obisk lahko spodbudi pisateljevo življenje in delo. Knjige mnogih avtorjev lahko na neposreden ali pa tudi na osebni način vplivajo na razvoj turističnih ciljev, kjer pa so za ta vpliv pomembne bistvene izkušnje in opisi krajev, ki jih avtor opisuje. Poleg turistične ponudbe pa se v teh knjigah znajdejo tudi sledi o razvoju turizma skozi zgodovinsko in kulturno videnje (Andersen in Robinson, 2002, str. 18–19).

Poudariti je seveda treba tudi, da je literarni turizem podkategorija kulturnega turizma, a se v večji meri ukvarja s preučevanjem krajev, ki so povezani z literarnimi deli ter z

življenjem literarnih ustvarjalcev. Jurinčič (2016) je povzela Watsona, ki meni, da se je ta vrsta turizma razvila kot nekakšna različica romanja, seveda pa lahko danes govorimo o več vrstah zgoraj omejenega turizma. Razvršča jih v dve podskupini, torej na kraje, ki so povezani z literarnimi deli, in kraje, ki so povezani z življenjem avtorjev. Podrobneje jih avtor razvršča tudi:

- Na obiske spomenikov in grobov, ki se je začel razvijati, ko so družbene spremembe privedle do novega dojetja religioznega in posvetnega. Mnogi avtorji mu pravijo tudi nekro-turizem, ki se je razvil na podlagi obiskovanja in čaščenja religioznih relikvij. Tako so grobovi in spomeniki piscev, ki so pomembni za narodno identiteto, postali zanimivost.
- Na obiske rojstnih krajev; začetki se pojavijo že v 18. stoletju, kjer so ob 200-letnici rojstva Williama Shakespeara priredili proslavo v njegovem rojstnem kraju, saj je ta zvrst povezana z avtorjevim življenjem in njegovim delom. Tako je sledilo urejanje obstoječih hiš in zbiranje ohranjenih predmetov, skrbniki pa so poskušali tako prikazati avtentično okolje avtorjevega življenja.
- Na obiske literarnih pokrajin, ki je povezana z deli in pripovedmi. Začetki segajo v 18. stoletje, a je ta zvrst razcvet doživela šele v 19. stoletju. Turiste je tako začela zanimati pokrajina, kamor je pisec umestil dogajanje svoje pripovedi. Moramo pa vedeti, da v Sloveniji težko govorimo o literarni pokrajini, kot je poznana predvsem v Veliki Britaniji, saj tukaj lahko omenimo le Krpanovo pot po literarni povesti *Martina Krpana*, pisatelja Frana Levstika pa njegov potopis *Popotovanje iz Litije do Čateža* («Martinovo in popotovanje od Litije do Čateža», 2009).
- Na obiske fantazijskih dežel; ti so povezani z deli in pripovedmi, kjer so v ospredju pokrajine, ki so popolnoma izmišljene. Primer takšne zgodbe je povest *Alica v čudežni deželi*, saj nihče ni našel luknje, v katero je padla Alica. Vendar velja omeniti, da so na območju Oxforda našli majhna vrtna vrata, za njimi pa grič in zajčjo luknjo, kjer se je dolgočasila (Jurinčič, 2016).

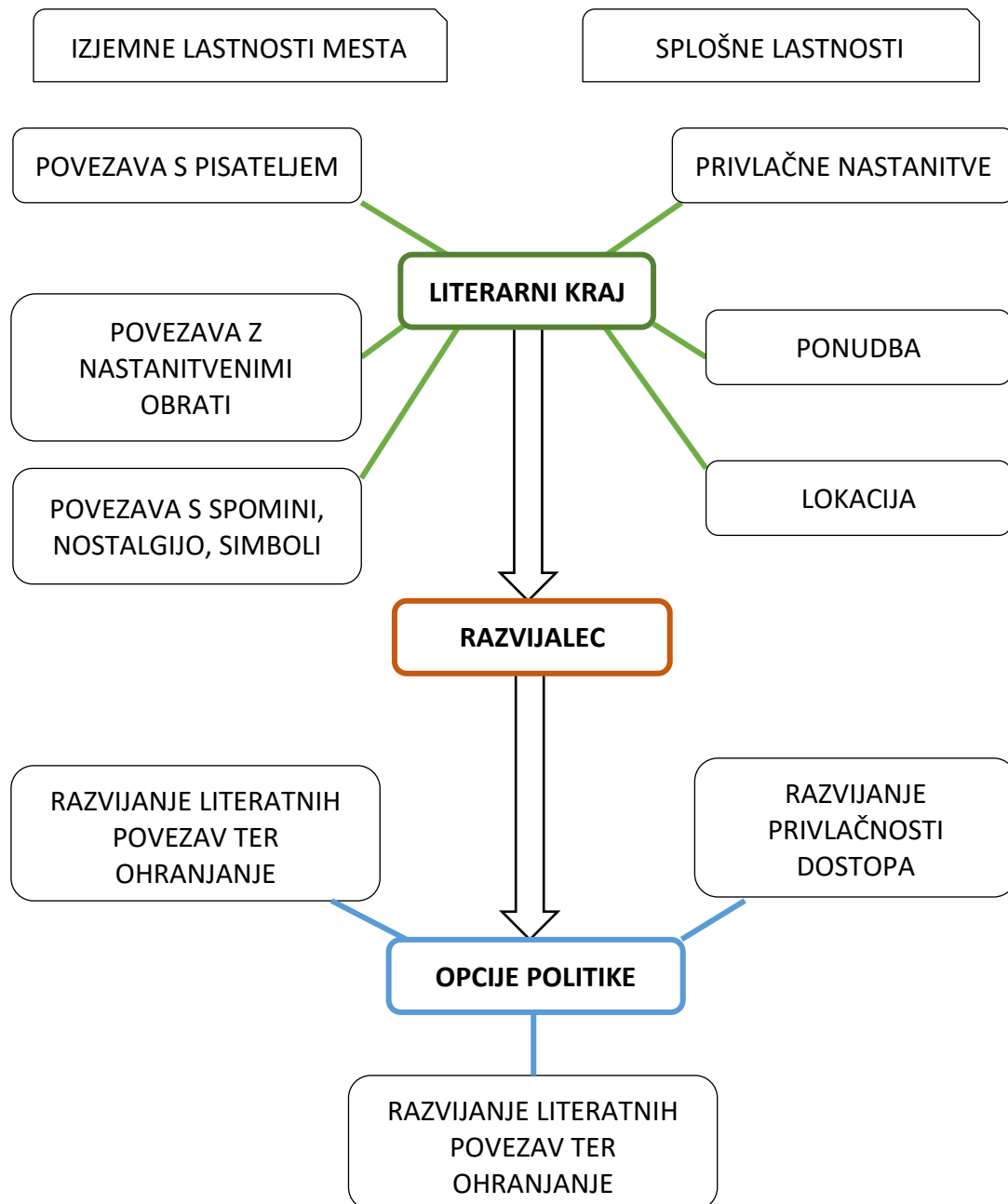
Literarni turizem je tako tesno vezan na kraj. Kraj je tisto, kar je vedno vezano na realnost, prav tako pa tudi fiktivni del pripovedi. Turizem ima tako pomembno vlogo pri projiciranju lokalne identitete, zato morajo veliko pozornosti za promocijo določenega kraja nameniti tudi državne in lokalne institucije. Cilji so seveda ekonomski, a tudi politični; predvsem projiciranje točno določene nacionalne podobe na način, ki bo utrjeval nacionalno identiteto. Krajevno identiteto tako sooblikuje kultura in je ne moremo izključiti pri obravnavi predstavitve kraja v turistične namene. Kultura je rdeča nit za oblikovanje identitete, dejavnosti, kjer je vloga simbolna in obsega razne aktivnosti, med katere prištevamo gledališče, umetnost, literaturo ter vse institucije, ki skrbijo za te dejavnosti. Crang je mnenja, da ima literatura poleg ostalih medijev precej pomembno vlogo pri oblikovanju geografske imigracije ljudi, subjektivnost pa prikazuje družbeni pomen prostora, kjer se ustvarja podoba urbanega življenja v različnih časovnih obdobjih. Prav tako vpliva tudi na predstave, ki si jih ljudje ustvarjajo o določenem kraju. Pomembna je tudi kot vir in nadgradnja geografskih podatkov. V določenih primerih pa odločilno vpliva tudi na oblikovanje turistične ponudbe kraja. Institucije, ki ohranjajo dediščino, pa so tako primorane oblikovati podobo literarno-turistične destinacije, ki odgovarja na subjektivni prikaz družabnega okolja (Jurinčič, 2016).

Za literarni turizem je torej pomemben predvsem kraj z materialnimi elementi, ki za obiskovalca predstavljajo avtentičnost, oblikovano na podlagi konstruirane podobe, ki temelji na procesu interpretiranja s strani managementa destinacije in obiskovalca. Prostor se zaradi managementa destinacije in njegovih kriterijev spremeni v kraj spominov na že doživeta čustva, povezana z občutki ob branju, odnosom do avtorja in spominov na okoliščine, v katerih je obiskovalec prvotno sprejel in interpretiral podatke o literaturi in avtorju. Avtorji si tako v večini lastnih literarnih del ne postavijo cilja promocije kraja, kar posledično pomeni, da njihove predstavitve niso idealizirane, so pa pogojene s subjektivno interpretacijo. Podoba kraja je oblikovana na treh interpretacijah: avtorjeve, bralčeve in tiste, ki jo javno predstavi management destinacije. Weber je mnenja, da literatura kot medij vpliva na bralca z vidika, da si le-ta ustvari svojo prestavo o še ne videnem kraju, ki je lahko sanjska ali grozna, vse pa je odvisno od čustev, ki jih vzbudi branje literature (Jurinčič, 2016). Obiskovalci iščejo namišljen kraj in njegovo povezavo z literarnimi junaki, ki odpre vprašanje avtentičnosti v neobičajni obliki, ki je zanimiva predvsem zaradi kulturne geografije. Obiskovalce vleče na literarni oz. umetniški kraj predvsem pomen in njegova vrednost. Bralec si ob branju literarnega besedila ali biografiji avtorja ustvarja sliko, ki je ključnega pomena. Na samem kraju se tako slika obiskovalca spoji z realnostjo in se oblikuje nova geografija kraja, ki je vezana na dva nivoja: stvarnega in domišljjskega. Podoba kraja se tako v očeh domačinov precej razlikuje (Herbert, 2001).

Ko govorimo o literarnih krajih, jih lahko gledamo tudi iz perspektive, ki zadeva izkustveni spomin obiskovalcev. V mnogih primerih obiskovalci namreč ob opisu krajev z literarno vrednostjo obudijo predvsem spomine, ki niso neposredno vezani na avtorja in literarno delo, ampak na okoliščine, kjer so nastopili kot bralci, poslušalci (Herbert, 2001). Tukaj velja omeniti delo angleške pisateljice Beatrix Potter – *Peter Rabbit*. Kraj tako prevzame vlogo medija, preko katerega se prenašajo sporočila, ki so povezana z vrednotami in kulturnimi pomeni. Prostor se tako izenači s prostorom iz spomina, ki ima v večini emocionalno vrednost za obiskovalca. Ta podoživi občutke ob branju in občutke, vezane na okolje in osebe, ki so v določenem obdobju zaznamovale njegovo življenje. Obisk kraja tako postane oseben in oblikuje nov pomen, zato obiskovalec doživlja kraj kot nekaj avtentičnega. Danes je možno obiskati kraje, ki so povezani z znanimi avtorji, in kraje, kjer je avtor napisal najljubše knjige in kraje, v katere je postavljeno dogajanje. Doživetje obiska je močnejše v primerih, kjer je kraj pisanja in dogajanja isti. Pri teh krajih je vloga emocije in domišljije večja, saj obiskovalec na kraj gleda subjektivno. Herbert (2001) je po shemi proces izgradnje podobe turistično-literarne destinacije sestavil iz štirih faz: faza oblikovanje podobe, katere temelj je prioriteta in vrednota tistih, ki so zadolženi za promocijo kraja; faza teksta, ki vsebuje načine, kako je predstavljeno in interpretirano s strani managementa turistične destinacije; faza branja, kjer obiskovalec uporablja pridobljene podatke in način, kako se odziva na sporočila; faza vplivov, ki je dolgoročna in se pokaže predvsem na podlagi tega, kar obiskovalec odnese od obiska destinacije. S temi fazami je tako sklenjen proces, saj posledice vplivov lahko vplivajo na prioritete, ki jih postavlja management destinacije. Raziskave kažejo, da so nekateri kraji tako znani, da jih obiskujejo večinoma turisti, ki jih ne motivira literarno ozadje, ampak zgodba zgodovinske dediščine, narave ali ostale turistične ponudbe. Končna podoba kraja je tako odvisna od tipa literarnega turizma, ki se razvija v kraju (Jurinčič, 2016).

Herbert (2001) navaja, da ima vsak literarni kraj poleg splošnih tudi izjemne lastnosti, ki se jih lahko uporabi za promocijo in privlačnost samega kraja, ta pa mora imeti vsaj delno ugodno geografsko lego. Predvsem je pomembna vključitev poti, kjer so vključene katedrale, cerkve, vrtovi in hiše. Ne smemo niti pozabiti na nastanitev in slikovitost okolja, ki pripomoreta k učinkoviti izkušnji krajev. S spodnjo shemo je želel prikazati raznovrstne kvalitete literarnega prostora, ravnovesja in politične možnosti, s katerimi se srečuje management destinacije.

Slika 2: Prikaz raznovrstnosti kvalitete literarnega prostora

Prيرهeno po: Herbert, 2001

Iz slike 2 lahko razberemo, da so pomembni vsi akterji, da se lahko literarni turizem razvija v literarnem kraju. Največji poudarek je na povezavi z avtorjem in nastanitvenimi obrati, ko se osredotočamo na izjemne lastnosti mesta. Pri splošnih lastnostih pa je pomembna infrastruktura, ki nam jo ponuja literarni kraj in lokacija, kamor spadajo bližina letališča, avtoceste in nakupovalnih centrov.

4 OBČINA ŠENTJUR

Mnogi danes občino Šentjur povezujejo z Ipavci, Slomškom, kozjanskim Robinom Hoodom, Stolpom ljubezni na Žusmu, ki je najvišji leseni stolp v Sloveniji, in Kozjanskim morjem. A v sami občini se najde veliko več od glažut, pozabljenih žusemskih graščakov, starih šol, Napolenovih vojakov, zaščitenih rastlinskih vrst, pozabljenih zapisov in grobov, za katere vedo le domačini.

4.1 Predstavitev občine

Šentjur so upravno razdelili na 13 krajevnih skupnosti; občinsko, poselitveno in zaposlitveno središče je mesto Šentjur. Krajevne skupnosti pa so (Občina Šentjur, 2018a):

- KS Blagovna, ki je mnogim poznana po svojih ribnikih,
- KS Dolga Gora, kjer stoji 250 let stara domačija,
- KS Dramlje, občani ji pravijo tudi dežela vinogradov in goric,
- KS Grobelno, kjer so pokopani Napoleonovi vojaki,
- KS Kalobje, iz katere izhaja Kalobški rokopis,
- KS Loka pri Žusmu, ki je znana po grajskem vrelcu in loških glažutah,
- KS Planina pri Sevnici, vinogradniška krajevna skupnost, ki je znana po navadni jarici in Anni Wambrechtsamer,
- KS Ponikva, ki je rojstni kraj Antona Martina Slomška,
- KS Prevorje, kjer je pokopan razbojnik Guzaj,
- KS Slivnica pri Celju, kjer najdemo umetno Slivniško jezero, imenovano tudi Kozjansko morje,
- Mestna skupnost Šentjur, kjer se nahajajo stalne razstave in rojstna hiša skladateljev Ipavcev,
- KS Šentjur – Rifnik, ki je poznana po arheološkem parku Rifnik in
- KS Vrbno – Podgrad, kjer se nahaja miniaturna srednjeveškega gradu, ki je posvečena Celjskim grofom.

Gričevnata pokrajina, kjer leži občina, je ustvarila dobre pogoje predvsem za razvoj sodobne kmetijske proizvodnje, kjer je večji poudarek na sadjarstvu, živinoreji in vinogradništvu. Dobre prometne povezave, predvsem bližina avtoceste, so že v preteklosti omogočale razmah industrije, danes pa se pospešeno razvijajo tudi obrt, podjetništvo, predelovalne panoge, trgovine in razne poslovne dejavnosti, predvsem v industrijsko obrtni coni Šentjur ter drugih krajih po občini (Občina Šentjur, 2018b).

Počasi se razvija tudi turizem, predvsem na kmetijah, kjer se le-te postopoma usmerjajo iz izletniškega turizma v stacionarni turizem. Povečuje se število ležišč, manjka le še hotel. Občina se lahko pohvali z dobro ohranjenim naravnim okoljem, kjer je možno aktivno preživljanje prostega časa s kolesarjenjem, pohodništvom, z lovom, ribolovom in s konjeništvom. Z nastankom Razvojne agencije Kozjansko je le-ta ponudila pomoč in informacije vsem občinam, podjetnikom, obrtnikom, kmetom, društvom in vsem ostalim, ki so zainteresirani za državne in evropske razpise, ki omogočajo hitrejši razvoj podjetništva, kmetijstva in turizma. Velja omeniti tudi, da je v občini poudarek na

kovinskopredelovalni dejavnosti, ki se razvija kot industrija, kjer nastaja vrsta večjih in manjših podjetjih, ki so se uspešno začela uveljavljati na evropskem in svetovnem trgu (Občina Šentjur, 2018b).

4.1.1 Simboli občine Šentjur

Simboli v občini Šentjur so grb, zastava, himna, praznik in pečat. Grb (slika 9) je v obliki ščita in je cinober rdeče barve. Na njem je lik konjenika, kadmijevo rumeno-zlate barve, ki s sulico prebada zmaja. Konj je belo-srebrne barve, zmaj pa kromoksid zelene barve. Zastava (slika 10) je pravokotne oblike in je razdeljena na štiri enako velike dele: zgornji levi del je cinober rdeče barve, spodnji desni del je kromoksid zelene barve, ostala dva dela pa sta bele barve. V sredini je grb. Himna občine je *Domovini*, besedilo je napisal Radoslav Razlag, uglasbil pa jo je domačin dr. Benjamin Ipavec. Pečat občine je v obliki kroga, kjer je v spodnjem delu kroga napisan ŠENTJUR, v zgornjem pa OBČINA, na sredini je grb. Praznik občine je 24. september (Občina Šentjur, 2018c).

Himna občine Šentjur, Domovini

Bodi zdrava domovina,
mili moj slovenski kraj!
Ti prekrasna, ti edina,
meni si zemeljski raj!

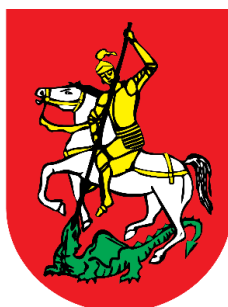
Tuje šege, tuja ljudstva
so prijat' lji, bratje ne,
slava le, slovansko čustvo
srce moje veseli.

Primi celov, zemlja mila,
primi srce moje v dar,
da bi vedno matka bila,
nepozabljena nikdar.

Avtor: Radoslav Razlag

Vir: Občina Šentjur, 2018c

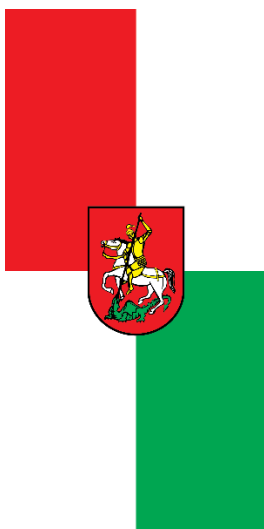
Slika 3: Grb občine

OBČINA ŠENTJUR

Vir: Občina Šentjur, 2018č

Slika 4: Zastava občine

Vir: Občina Šentjur, 2018d

4.1.2 Zgodovina

Naselitveni dokazi o občini segajo v neolitsko obdobje. Številne najdbe, predvsem kamnitih sekir, so dokaz, da je bilo območje doline Voglajne kot tudi bližnjih hribov vabljivo za naseljence, ki so zagotovo stalno poselili Rifnik, kjer se danes nahaja tudi eno najodličnejših arheoloških najdišč in lokacij v občini ter njeni okolici. Najbolj znana najdba je zagotovo bronasto poprsje rimske vojskovodje Germanika iz prve polovice 1. stoletja. Na jugovzhodni strani hriba in delno na njem se je razprostirala antična in poznoantična naselbina. Prva stoletja po našem štetju se je na najnižji točki postavilo pogansko svetišče, ki je bilo posvečeno božanstvu Akvoniju. Sredi 5. stoletja so v njem uredili starokrščansko baziliko. Stoletje kasneje so v bližini še pokopavali mrtve, preseljevanje ljudstev pa je na gori zamrlo. Ozemlje občine je bilo od leta 1025 last Breže-Selških, od leta 1075 pa krške škofije. Naselje se je tako začelo razvijati kilometer stran od gradu Podgrad, nemško Anderburg, ki je prvič omenjen leta 1247. V občini in njeni okolici je stalo več gradov, danes pa o njihovem obstoju pričajo le ruševine: Prežin nad Kopolami, Rifnik, ta je bil v času grofice Heme upravno središče obsežnih posestev pod Bočem, Savo in Sotlo, šibenski in ploštanski grad, grad na Ponikvi in grad Žusem, nemško Sussenheim (Kladnik, 2003, str. 208).

Župnijska cerkev sv. Jurija se prvič omenja leta 1276, njena sedanja podoba pa je iz leta 1721, saj je naslednica prvotne romarske in poznejše gotske stavbe, sezidane leta 1340, po kateri je kraj dobil ime. Prvotno je vas obstajala pod cerkvijo, kjer je kmalu tržna naselbina ob novi cerkvi prevzela ime, saj je bila stara leta 1340 udeležena v požaru. To leto je prelomno, saj je Šentjur prvič omenjen v starih virih, kjer sta bila dva med seboj zraščena kraja na severu, nad levim bregom Pešnice na vzpetini Zgornji trg. Ta ima danes predvsem kulturno, stanovanjsko in upravno vlogo, drugi pa je Spodnji trg, nekdanj imenovana tudi Dolenja vas, nemško Nyderdorf. Zakaj je trg postal kraj pred letom 1379, ni natančno znano, a po pričanjih naj bi bil za to kriv Herman I. Celjski, saj si je lastil pravico do mitnine, ki so jo tržani pobrali za škofa. Ta naj bi bila precej donosna, saj je skozi Šentjur takrat vodila trgovska pot, ki je povezovala Koroško in Hrvaško, kamor se

je tovorilo poljske pridelke in vino, nazaj na Koroško pa obrtne izdelke in blago. Leta 1388 sta se krški škof in Herman I. dogovorila, da trg ostane škofu, Rifnik pa Celjanom, kar je zopet privedlo do novih trenj. Zato so občanom leta 1400 dodelili pravico do davka in prostega nedeljskega dne. Tako je vojskovodja Čeh Jan Vatovec leta 1436 v boju s krškim škofom porušil grad Anderburg, ki se je kasneje zopet pozidal, a je vodilno vlogo prevzel Rifnik. Leta 1466 Šentjur dobi pravico do letnega sejma, dvakratni napad Turkov leta 1473 in 1476 pa je bil povod, da so občani cerkev in pokopališče obdali s taborom. O tem je v svojem itinerariju pisal tudi Paolo Santonino. Od leta 1496 je bil na trgu sedež vikariatne župnije. Leta 1542 je bilo v Šentjurju 37 hiš, 160 prebivalcev in 6 gostačev. Številne nesreče so pestili kraj: leta 1635 so ga tako napadli uporniški kmetje, leta 1646 pa je po kraju morila kuga, ki so jo občani skušali pregnati s postavitvijo cerkve sv. Rozalije. Leta 1759 in 1807 v kraju zopet pride do požara, zaradi katerega pogori večino trga, zato ni ohranjenih hiš iz tistega obdobja, hiše ob cestnem trgu z regulirano parcelacijo pa večinoma kažejo bidermajersko podobo. Trgovci so v Šentjurju trgovali predvsem s poljščinami zaradi brusnega kamna, imenovanega peščenca, se je pa v njegovi okolici razvilo kamnoseštvo. Tako so kamnoseki bližnjo in daljno okolico zalagali z mlinskimi kamni, stavbnimi elementi in drugim kamnoseškim blagom. Trg je tako leta 1754 štel že 26 hiš in 6 koč, leta 1780 pa se jim je pridružilo še župnišče, ki stoji še danes. Staro šolo so postavili med letoma 1818 in 1821, leta 1820 pa je v kraju možno zaslediti že 39 hiš in 200 prebivalcev, med njimi tudi že Ipavce. Ti so zaslužni za gradnjo cest, vodovodov in melioracije, saj so pridobili denarno pomoč. Postavitev ceste proti Dramljam leta 1846 kraj hudo prizadene, saj je zgornji trg začel hirati, razvijati pa se začne spodnji, mlajši del, ki sega do železniške proge in je še danes jedro Šentjurja. Istega leta mimo Šentjurja pripelje tudi prvi vlak iz Maribora, leta 1854 pa se vzpostavi povezava z Dunajem (Kladnik, 2003, str. 209). Tako je od leta 1846 Šentjur povezan s svetom, zahvaljujoč južni železnici (Grdina, 2002, str. 151).

Velja omeniti tudi datum 11. julij 1883, ko je takratni župan Šentjurja, Gustav Ipavec, pozdravil cesarja Franca Jožefa, ki se je pripeljal v Šentjur, saj so prav takrat proslavljali 600-letnico habsburške vlade na Kranjskem in Štajerskem. Zaradi izjemnega slavnostnega sprejema in govora je Gustav Ipavec že septembra istega leta bil obveščen, da je dobil zlati zaslužni križec s krono, prav tako je to odlikovanje prejel tudi poleti leta 1896, postal pa je tudi cesarski svetnik (Grdina, 2002, str. 102). Na železniški postaji v Šentjurju se je večinoma natovarjala živina, ki so jo mnogi kupovali na živinskih sejmih v okoliških krajih in sejmiščih nad zgornjim delom trga. Priložnostni zaslužek so imeli predvsem gonjači in mešetarji, ki so v večji meri bili mali kmetje in so hodili s sejma na sejem. Živinski prekupčevalci, premožnejši mesarji in večji posestniki pa so živino nabavljali tudi za bolj oddaljene kupce. Najpogostejši obrtniki v Šentjurju so bili predvsem usnarji, barvarji, čevljarji, mesarji in sadjarji. V tistem času je bilo za takšen mali kraj veliko gostilničarjev, našteli so jih 14, prav tako pa sta bili v kraju tudi pekarna in mlekarna. Slednja je začela obratovati leta 1910 in je bila zadružna mlekarna Kmetijske družbe za Štajersko, kjer se je mleko vse do razpada avstrijske monarhije po železnici izvažalo v Gradec. Ivan Belle je tako zapečatil večdesetletni boj za slovensko kmetijsko šolo na Spodnjem Štajerskem, kjer je postal prvi ravnatelj Kmetijske šole v Šentjurju, ki je danes poznana kot Šolski center Šentjur, s srednjo šolo in višješolskimi programi. Ta je bila zgrajena leta 1900, v kraju pa je zanimiva še šola, zgrajena leta 1909. 1910 je tako v Šentjurju stalo že več kot 86 hiš s 405 prebivalci. Kraj je tako zadržal obrtno kmečki

videz, kjer se je ohranila tudi stara obrt izdelovanja poljedelskih strojev, predvsem sadnih in žitnih mlinov, mlatilnic in vejalnic, prekupčevanje in predvsem trgovina s slamo, senom, z živino in mlekarskimi izdelki. Ne smemo niti pozabiti na obratovanje parne žage in Habjanove gostilne z gospodarskim poslopljem, katero je kasneje zamenjal kulturni dom z radijsko postajo (Kladnik, 2003, str. 209). Napredno kulturno in politično življenje se je začelo razvijati v kraju. Člani društev so imeli pomembno vlogo v času vse večjega ponemčevanja Slovencev na Spodnjem Štajerskem. Šentjur, ki so ga pred prvo svetovno vojno obvladovale in vodile vplivne družine (Ipavci, Kavčiči, Nendli, Kartini, Klinci, ki so leta 1910 prevzeli vodilno vlogo v gostinstvu in trgovini), je postal baza za kopičenje tujcev (Grdina, 2002, str. 132). Med vojnim časom, predvsem pa v času druge svetovne vojne, je bilo čutiti raznarodovanje v šolah. Okupatorji so Slovence množično izseljevali v Srbijo, med Bočem in Bohorjem pa so do konca vojne požgali več tisoč hiš (Kladnik, 2003, str. 210).

Šentjur je po osvoboditvi doživel preimenovanje imena iz Sv. Jurija pri Celju in je leta 1952 postal Šentjur pri Celju ter sedež občine. Pomemben je bil september 1990, saj je izgubil oznako pri Celju in je danes poznan kot Šentjur. Takrat je bil proglašen za mesto. Velja omeniti, da je bila na plebiscitu ob koncu leta 1990 v grozovitih dneh desetdnevne vojne za Slovenijo tudi v Šentjurju dosežena enotnost (Grdina, 2002, str. 156). Gospodarstvo se je okrepilo, predvsem je bilo to vidno v novih vlaganjih in novogradnjah v Šentjurju. Kraj je kmalu postal naselje, ki se je širilo v bližnje zaselke. Industrijska cona Šentjurja se še danes razprostira predvsem na območju Hruševca. Kmetijstvo se je v okoliških krajih obdržalo predvsem zaradi ugodnih naravnih razmer, ki pa še danes ohranja značilnost štajerske kulturne krajine, mesto pa je s širjenjem po dolinskem dnu izgubilo precej svoje trške romantike (Kladnik, 2003, str. 210).

4.1.3 Turistična ponudba občine

Ministrstvo za gospodarstvo je leta 2010 spodbudilo razvoj destinacijskih organizacij z razpisom »Sofinanciranje izvedbenih aktivnosti regionalnih destinacijskih organizacij«. To je Savinjski regiji dalo priložnost za skupno načrtovanje in organiziranje turistične ponudbe. Vrednost celotnega projekta je bila 800.000 €. Razvojna agencija Kozjansko in Turistično informacijski center Šentjur se prav tako povezujeta z RDO Dežela Celjska (Zavod Celeia Celje, 2012).

Šentjur slovi po številnih muzejskih zbirkah, kjer je možno obiskovalcem prikazati skrivnosti posameznih zgodovinskih obdobj. Čista in neokrnjena narava ponuja različne možnosti za (»Doživetja za vsakogar«, b. d.):

- Sprehode, pohode in planinarjenje.
- Ribolov, ki je možen na Slivniškem jezeru, kjer je možno uloviti some, smuče, ščuke in krape. Predhodno je treba kupiti karto za ribolov, cena celodnevne karte je 15 €.
- Lov – v občini deluje 5 lovskih družin, s katerimi je po predhodnem dogovoru možen ogled njihovega dela in živali na terenu (»Ribolov«, 2018).
- Vodne športe.
- Kolesarjenje, saj domačini menijo, da je s kolesom mogoče edinstveno doživetje zelene narave in priložnost obiskati kulturne in zgodovinske pomnike, srečanje z domačini in preizkušanje lokalne kulinarike. Brezplačna kolesarska karta občine

Šentjur je na voljo na Turistično informacijskem centru Šentjur, na spletni strani turizem-sentjur.si in podezelje.com. Na voljo so štiri kolesarske poti:

- Šentjur tour, ki poteka med sadovnjaki do Ponikve in Žičke kartuzije ter vinogradi v Dramlje;
- Po sončnih kozjanskih gričih, kjer pot vodi na razgledne točke Stolpa ljubezni na Žusmu, grad Planine pri Sevnici in Slivniško jezero;
- Pesem južne železnice vodi iz Šentjurja na Blagovno čez Dramlje do cerkve sv. Uršule;
- Pot dobrih energij, ki kolesarje popelje iz Šentjurja na vrh Resevne in okoli Slivniškega jezera («Kolesarske poti», 2018).

Pomniki vojnem prejšnjega stoletja, ki so postavljeni po celotni občini, vseh skupaj jih je 17, pričajo o preliti krvi naših rojakov. So opomin na takratne vojne in kako je 20. stoletje precej zaznamovalo naše kraje. Franjo Malgaj, Maistrov borec na Koroškem za severno mejo in številni pomniki iz obdobja narodno-osvobodilnega boja ter osamosvojitvene vojne, so danes zaslužni, da smo v svobodni in samostojni državi («Pomniki vojnem v 20. stoletju», 2018).

V občini Šentjur ne primanjkuje niti naravnih znamenitosti («Naravne znamenitosti», b. d.):

- Velikonočnica (slika 11) je ogrožena in zaščitena rastlinska vrsta v Sloveniji, pozornost obiskovalca pa pritegne s svilnato žametnim stebлом in vijoličnim cvetom. Rastišče v Boletini na Ponikvi je eno izmed redkejših v Evropi.

Slika 5: Velikonočnica

Vir: Štajerski val, b. d.

- Potomka Stare trte, modra kavčina, se razrašča na pročelju hiše Ulice skladateljev Ipavcev 26. Šentjur jo je od Mestne občine Maribor v dar prejel leta 1998. Spada med rdeče sorte vinske trte in je avtohtona slovenska sorta, ki zori pozno, obrodi veliko grozdja in je odporna proti škodljivcem.
- Navadna jarica, latinsko *Eranthis hyemalis*, je rumene barve z dlanasto deljenimi lističi. Redko jo je zaslediti na naravnih rastiščih, v občini Šentjur pa raste kar na

dveh: v presvetljenih bohorskih gozdovih Velikega Koprivnika in Velikega Javornika.

- Pagodovec, znan tudi kot japonska sofora, na Železniški postaji, so posadili predstavniki potnikov slavnostnega vlaka med postankom na šentjurski postaji, ko je 2. junija 1846 po Sloveniji prvič stekel železniški promet.
- Vodni orešček, najdemo ga na Proseniškem, saj so tamkajšnji ribniki najbolj znano zahodno rastišče vodnega oreščka.
- Grajski vrec se nahaja v vasi Dobrina in je po mnenju različnih zdravnikov učinkovit za ozdravitev in lajšanje različnih bolezni in bolezenskih stanj.
- Grajski park Planina pri Sevnici je bil nedavno obnovljen, v njem pa si je možno ogledati kostanjev in lipov drevored ter turško lipo, ki je bila posajena v času turških napadov na Planini.
- Osameli Kras vzhodno od Ponikve, kjer so na ogled na voljo manjše jame, plitve vrtače in suhe, zatrepne doline.
- Kostanjev drevored na Ponikvi je dvojni drevored, ki je vodil do nekdanje graščine Ponikva in je bil sestavni del graščinskega vrta iz druge polovice 19. stoletja. Danes si lahko obiskovalci ogledajo skrajšani drevored, leta 1997 pa so ga dopolnili z novimi drevesi.
- Mrazov Skorš na Žalarjevi domačiji v Loki pri Žusmu kraljuje že več kot 200 let, visok je 18 metrov, obseg debla pa je 102 cm. Leta 2011 ga je Zavod za gozdove razglasil za drevo leta na Celjskem.
- Vrt družine Franc je poznan predvsem po zbirkah drevnin in trajnic.
- Vrt Jožeta Zupana, kjer je zasajeno preko 1.000 vrst dreves, trajnic, grmovnic in močvirskih rastlin iz Tibeta, Severne in Južne Amerike, Japonske, Nove Zelandije in Evrope.
- Vrt Rifnik se bogati z zbirkami iglavcev, netreskov, orostahisov, prezimnih juk, kaktusov, opuncij, nove sorte host in rastlin, ki uspevajo v polsenci in senci.

Poseben turističen potencial v občini ima tudi Slivniško jezero (Kozjansko morje), ki se razprostira na 84 ha, dolžine 5 kilometrov in širine pol kilometra, blizu Gorice pri Slivnici. Nastalo je leta 1976, ko so zaradi poplavljanja zaježili Drobinski potok in potok Ločnica. Vzhodni del jezera je opredeljen kot drstišče rib, prav tako pa je neformalno razglašen za ihtiološki in ornitološki rezervat v obsegu 40 ha vodnega in obvodnega prostora. Ob njem je naseljenih 119 vrst ptic in 32 vrst rib, rakov, piškurjev, žab in školjk. Primerno je za ribolov, vodne športe, piknike in rekreacijske dejavnosti («Slivniško jezero», b. d.).

Za lokalno hrano in pijačo se je treba oglasiti v gostiščih («Gostišče in prenočišča Bohorč», 2018):

- Gostišče in prenočišča Bohorč, ki slovi po skoraj 100-letni tradiciji in ga vodi že četrta generacija. Znani so predvsem po odlični tradicionalni ponudbi slovenskih jedi in prijetnem ambientu. Gostom je na voljo skupaj 150 sedišč in 7 sob s 16 ležišči.
- Gostilna Jug, kjer je gostinstvo družinska tradicija, saj gostilno vodi že tretja generacija. Znani so po domači slovenski kuhinji s svežim domačim kruhom in pripravljenimi sladicami. Sprejmejo do 170 gostov, 120 v notranjih prostorih, 50 pa v zunanjih.

- Gostilna pri Ahacu, znana predvsem po izjemnih nasvetih strežnega osebja, izbranih vinih in vrhunski hrani, zato je odlična izbira za obletnice, večje poslovne dogodke, poroke, birme in ostale osebne praznike.
- Okrepčevalnica Saša Zidar s. p.
- Gostilna Lesjak Ana, kjer njihova ponudba temelji na domačih slovenskih jedeh, sprejmejo pa do 110 oseb.
- Okrepčevalnica Gajšek, kjer ob koncih tedna pečejo pice, za zaključne skupine pa ob predhodni najavi ustrezajo željam gostov ter pripravljajo kosila in večerje za različne priložnosti.
- Okrepčevalnica pri Gobcu.
- Gostišče Obrez z več kot 25-letno tradicijo; nudijo kvalitetno domačo hrano in vrhunsko virštanjsko vino. Posebnost je tudi njihova vinoteka, ki je urejena v grajskem stilu in je primerna za vse zaključene družbe, saj je ločena od ostalih prostorov. Skupno sprejmejo do 120 oseb.
- Lokal Ramna Slivniško jezero, kjer gostom ponujajo pestro in vrhunsko izbiro kavni napitkov, sladice in piv. Velja omeniti, da njihova ponudba temelji na lokalnih ponudnikih in na sladoledu domače proizvodnje.
- Lokal Rajski otok je izjemen predvsem po svoji edinstveni lokaciji, ki se nahaja na otočku sredi ribnika, do katerega vodi pokrita lesena brv. V lokalu je možno praznovanje različnih priložnosti, najbolj pa so atraktivne poroke. V primeru lepega vremena sprejmejo do 200 gostov, v notranjih prostorih pa je prostor za 100 gostov.
- Pizzerija Osmica Šentjur je znana predvsem po mirnem, modernem in urejenem ambientu z možnostjo dostave hrane na dom. Skupaj sprejmejo do 100 gostov, 50 na terasi in 50 v notranjih prostorih.
- Pizzerija in restavracija Zanzibar, kjer ponujajo pice, hamburgerje, dnevne malice, nedeljska kosila, à la carte, možnosti cateringa, po predhodni najavi pa tudi zaključene družbe do 80 oseb.
- Slaščičarna Jana je družinsko podjetje, ki deluje že več kot 15 let. Njihovo glavno vodilo je, da prisluhnejo željam gostov in zanje ustvarjajo kvalitetne, naravne in vrhunske sladice, sladoled in ostalo pekovsko pecivo. Po predhodnem naročilu je pri njih možno naročiti pecivo in torte za posebne priložnosti in osebne praznike.
- Planinski dom Resevna, kjer gostinska ponudba zajema poleg jedi po naročilu tudi enolončnice, domač zavitek, kranjsko klobaso s kislim zeljem in s suhimi narezki. Sprejmejo do 35 oseb za različna praznovanja, v toplejših mesecih pa tudi večje skupine.

V občini Šentjur so tudi kmetije, kjer je turizem njihova dopolnilna dejavnost oziroma izletniške kmetije (»Turistične in izletniške kmetije«, b. d.):

- Izletniška kmetija Jager iz Straže na Gori pri Dramljah, kjer sprejmejo do 54 oseb, gostom pa ponujajo hrano in pijačo po naročilu. Gostje se lahko sprehodijo do njihove zidanice, kjer jim pripravijo pokušino vin.
- Turizem na kmetiji Marjetka Kolar iz Pletovarja pri Dramljah, kjer lahko gostje uživajo v izjemnem razgledu, pristni domači hrani ter pijači. Gostom vedno postrežejo z doma pridelano hrano ter vinom. Sprejmejo do 60 oseb ob predhodni najavi.

- Turizem na kmetiji Podkrajšek iz Podgaja pri Ponikvi, kjer goste razvajajo z lastno hrano in pijačo. Poznani so predvsem po hišnih specialitetah, sirovih štrukljih, gobovi juhi, domačem kruhu in kozjanski tradicionalni jedi – ocvirkovki. Po prehodni najavi sprejmejo do 60 gostov, kjer lahko praznujejo osebne praznike, tudi z živo glasbo. Kmetija izstopa predvsem po ježi konjev, vožnji s čolnom po ribniku in igranjem nogometa.
- Hiša s tradicijo Zdolšek 1824 iz Okroga pri Ponikvi.
- Turizem na kmetiji Žurej Ječovo iz Javorja, ki je znana predvsem po legendi, ki pravi, da je potekal podzemni rov iz gradu Žusem do kmetije Žurejevih, kjer so bile grajske ječe, od tod tudi ime Ječovo. Danes je ena izmed ječ del njihovega gospodarskega posloplja in služi kot hladni kletni prostor. Sprejmejo do 70 gostov, postrežejo z doma pridelano hrano in vrhunskim vinom, poskrbijo tudi za alergike in zadovoljijo brbončice še tako zahtevnega gosta.
- Vinotoč Šmid s Ponikve je idealna lokacija, da gostje nekaj ur preživijo v stiku z naravo in ob dobri hrani ter vinski ponudbi Šmarsko-virštanjskega vinorodnega okoliša.
- Turizem na kmetiji Jožko Špoljar iz Košnice pri Prevorju; vsem obiskovalcem nudijo domače dobrote, ki so pridelane na njihovi ali na okoliških kmetijah. Slovijo predvsem po jedeh iz domačih piščancev, jagnjetini in pečenki iz doma vzrejenih krško-poljskih prašičev. Sprejmejo do 50 gostov, na voljo pa je tudi kotiček za otroke in igrišče za nogomet.

4.2 Kulturni turizem v občini Šentjur

Kadar govorimo o kulturi, moramo imeti v mislih, da je veliko bolj potrebna zaščita kot narava, saj tukaj govorimo o točkovnih koncentracijah pojavov (gradovi, mesta obzidja, spomeniki), ki so ob večjem obisku turistov močno izpostavljeni uničenju (Veljković in Colarič-Jakše, 2014, str. 68–69).

Seveda pa je v Sloveniji malo občin, ki se lahko pohvalijo z izjemno kulturno dediščino. Šentjur je znan po zgodovinskem spominu starega trga z bogatim ustnim izročilom, predvsem družine Ipavec, Antona Martina Slomška ter kozjanskega razbojnika Guzaja (Kladnik, 2003, str. 208). Poleg njih pa se v Šentjurju nahajajo tudi stalne razstave, bogata sakralna dediščina in hiša s tradicijo Zdolšek, kar nakazuje na raznovrstnost potenciala za nadaljnji razvoj turizma v kraju.

Zavod za razvoj hiš s tradicijo je bil ustanovljen leta 2001, združuje pa turistične obrate, ki so ohranjeni s stavbno dediščino (Veljković in Colarič-Jakše, 2014, str. 70), v katero se uvršča tudi Hiša s tradicijo Zdolšek (slika 12), ki se ponaša z uvrstitvijo v kategorijo štirih jabolk. Tradicija, posebnosti značaja, kvaliteta in domačnost so bili pogoji, da se je domačija uvrstila v evropsko mrežo »hiše s tradicijo« v Sloveniji. Zgrajena je bila leta 1824 in je locirana na Ponikvi, v kraju Okrog, na 340 m nadmorske višine ter obsega 40 ha. Dostopnost je mogoča po avtocesti A1 Ljubljana – Maribor, izvoz Dramlje, ali pa po regionalni Celje – Šentjur – Rogaška Slatina. Njihov slogan se glasi: »S tradicijo do ugleda, s kakovostjo do zaupanja.« Prilagodijo se vsem gostom, ki zahtevajo zasebnost, udobje, pristnost in visoko kvalitetne turistične storitve. Na domačiji je rdeča nit butični turizem, za goste, ki želijo predvsem mir, počitek in zasebnost. Sprejmejo tudi vnaprej najavljene

skupine do 30 oseb, oddajajo pa tudi apartma, primeren za 6 oseb. V primeru najavljenih večjih skupin organizatorji na domačiji organizirajo degustacijo doma pridelanih vin. Ponudba hrane odraža predvsem pristnost domače kuhinje. Na jedilniku pa se največkrat znajdejo tradicionalne kozjanske jedi, kot so žganci, štajerska kislja juha, pogača, kolone, orehova potica ter vina iz lastne vinske kleti. V okolici domačije se lahko turisti sprostijo s kolesarstvom, z gobarjenjem, nabiranjem zdravilnih zelišč ali s sprehodom (Združenje turističnih kmetij Slovenije, 2018a).

Slika 6: Hiša s tradicijo Zdolšek

Vir: Združenje turističnih kmetij Slovenije, 2018b

Poleg hiše s tradicijo velja omeniti tudi:

- Arheološki park Rifnik (slika 13), ki se nahaja na mestu največje poznoantične naselbine na Slovenskem, odprt pa je skozi vse leto. V njem si je mogoče ogledati temelje dveh starokrščanskih cerkva, sedmih hiš in obzidja s stražarnicami.

Slika 7: Arheološki park Rifnik

Vir: Občina Luče, 2018

- Grad Planina, ki je lociran nad trgom v krajevni skupnosti Planina pri Sevnici, kjer si je mogoče ogledati le še ruševine.
- Ferležev mlin, ki se nahaja v soteski potoka Kozarice. Po sestavi je valjčni, v njem pa je ohranjena vsa tehnologija. V primeru najavljene skupine pa bo le-ta deležna tudi sveže pečenega kruha.
- Kalobški rokopis, boljše poznan kot *Liber cantionum Carniolicarum* oziroma *Knjiga kranjskih pesmi* iz 17. stoletja. V njem je napisanih 44 pesmi z molitvami in katekizmom v slovenskem jeziku zahodnega in osrednjega tipa.
- Pranger oziroma sramotilni steber v krajevni skupnosti Planina pri Sevnici, ki stoji nasproti cerkve sv. Marjete.
- Kmetijska šola z gospodarskimi poslopji, ki je bila ustanovljena leta 1907 s sredstvi iz Gradca. Danes je boljše poznana kot Šolski center Šentjur (slika 14), kjer imajo srednjo in višjo šolo.

Slika 8: Šolski center Šentjur

Vir: *Dijaški svet*, 2013

- Kužno znamenje na Kalobju iz 17. stoletja, ki velja za najstarejše na območju Kozjanskega, spominja pa na leto 1646, ko je kuga pomorila več tisoč ljudi.
- Kužno znamenje iz Marija Dobja, ki je visoko 2,5 metra. Prvotno znamenje od leta 2010 najdemo na Zgornjem trgu v Galeriji Zgornji trg, na njegovem mestu pa stoji replika.
- Miniatura srednjeveškega gradu, ki je posvečena Celjskim grofom; nahaja se na relaciji Vrbeno – Šentjur, idejni graditelj pa je Jože Tofat.
- Svetelškova domačija, ki prikazuje bogato arhitekturo in notranjo opremo s stenski poslikavami ter bivalno kulturo bogatega kmeta iz 19. stoletja (»Kulturne znamenitosti«, b. d.).

Šentjur se ponaša z bogatimi muzejskimi zbirkami po vsej občini:

- Muzejska zbirka Rifnik in njegovi zakladi (slika 15) je na voljo za ogled na Zgornjem trgu, kjer si je možno ogledati več kot 600 eksponatov večtisočletne zgodovine Rifnika.

Slika 9: Muzejska zbirka in njegovi zakladi

Vir: Turistični portal občine Šentjur, 2018b

- Rojstna hiša skladateljev in zdravnikov Ipavec (slika 16) na Zgornjem trgu, ki je danes na ogled vsem obiskovalcem, v njej pa potekajo tudi civilne poroke.

Slika 10: Ipavčeva hiša s potomko stare trte

Vir: Občina Šentjur, 2018e

- Rojstna hiša Antona Martina Slomška na Ponikvi (slika 17) je obnovljena in je na voljo za ogled obiskovalcem skozi vse leto.

Slika 11: Rojstna hiša Antona Martina Slomška

Vir: Welcome map, 2018

- Muzej južne železnice Šentjur (slika 18) se nahaja pri železniški postaji v Šentjurju. Franc-Jožefov urad ponuja prikaz bogatega arhivskega gradiva in železniških naprav od leta 1844 dalje.

Slika 12: Muzej južne železnice Šentjur

Vir: Občina Solčava, 2018

- Etnološka zbirka Šmid se nahaja v krajevni skupnosti Planina pri Sevnici. Ustanovitelj je zdravnik Janez Šmid. Zbirka ponuja na ogled predmete in orodja, ki jih so ljudje uporabljali pri vsakdanjih opravilih v 19. in 20. stoletju.
- Muzejska zbirka Glažute na območju Žusma se nahaja v cerkvi sv. Leopolda v krajevni skupnosti Loka pri Žusmu. Cerkev je s prvotno notranjo opremo in razstavljenimi eksponati pravi muzej steklarstva, vredno pa je tudi omeniti, da na območju Kozjanskega številne cerkve še vedno krasijo lestenci, izdelani v loški glažuti.
- Kozjansko žari je stalna razstava, ki jo je odprl muzej novejšje zgodovine Celje. Slike in razstavni eksponati pa vsem obiskovalcem približajo obdobje druge svetovne vojne na Kozjanskem.

- Razstava New Swing Quartet – pesem južne železnice se nahaja v spominski sobi v galeriji na Zgornjem trgu v Šentjurju. Vsem obiskovalcem razstava želi približati delovanje in zgodovino kvarteta v slovenskem in mednarodnem prostoru. Verjetno ni treba omenjati, da je rdeča nit razstave glasba, prav tako pa je dvojezična – v slovenskem in angleškem jeziku.
- Galerija Zgornji trg se nahaja v kletnih prostorih stavbe na Ulici skladateljev Ipavcev 17 v Šentjurju, kjer si je mogoče ogledati tudi občasne razstave («Muzejske zbirke», b. d.).

Občani občine Šentjur so zelo povezani z vero. To nakazuje bogata sakralna dediščina območja. V kar devetnajstih cerkvah (dve sta prikazani na sliki 19 na Žusmu) si je možno ogledati bogate freske, mogočne oltarje in uživati v razgledih, ki jih ponujajo, ali pa povprašati o zanimivosti in legendah, ki jih skrivajo («Sakralna dediščina», 2018).

Slika 13: Sakralna dediščina Šentjurja, cerkvi na Žusmu

Vir: Turistični portal občine Šentjur, 2018c

4.2.1 Literarni turizem v občini Šentjur

Neizbrisen pečat so v občini Šentjur in na širšem slovenskem in srednjeevropskem prostoru pustili številni znameniti, veličastni ljudje, ki so bili v občini rojeni ali pa so v njej samo ustvarjali. Rodbina Ipavec, blaženi Anton Martin Slomšek in kozjanski Robin Hood so le nekateri izmed mnogih, ki so zaznamovali Šentjur. V nadaljevanju jih bomo nekoliko podrobneje predstavili.

Še danes je uganka, od kod izvira dinastija skladateljev Ipavcev (slika 3). Mnogi pravijo, da je predhodna različica priimka Vipavec, danes pa še rodbine Ipavec živijo na območju Vipavske doline. Priimek se je prvič uporabil v 17. stoletju v belokranjskih matičnih knjigah. Franc Ipavec se je preselil v hišo ob Sv. Juriju, ki so jo postavili blagovniški gospodarji in začel zdravniško prakso. Poročil se je s Katarino Schweighofer, s katero sta dobila hčere Ivanko, Karolino, Amalijo in Marijo ter sinove Alojza, Gustava in Benjamina. Alojz je na Dunaju študiral medicino in postal vojaški zdravnik. Študij mu je ponudil vpogled in izkušnje na klasično glasbo, a je pri 34. letih zbolel za trebušnim tifusom in

umrl. Benjamin in Gustav sta postala velika rodoljuba, kar se je v večji meri predvsem izražalo v njenem umetniškem ustvarjanju. Obiskovala sta latinsko šolo in tako oba stopila na zdravniško poklicno pot. Oba sta doštudirala na medicinsko-kirurški šoli in kmalu za tem takoj odpotovala na Dunaj, kjer sta pridobila še doktorsko diplomo v zadnjih mesecih očetovega življenja. Gustav se je po očetovi smrti posvetil nadaljevanju očetove prakse v Šentjurju. Tako kot Benjamin je bil tudi Gustav izjemen skladatelj. Nekaj njunih najbolj znanih upesnitev se glasi: *Vse mine, O mraku, Slovenec sem*. Oba brata sta umrla leta 1904. Ko omenjamo rodbino Ipavec, ne smemo pozabiti na Gustavovega sina Josipa, ki je že kot študent skomponiral prvi slovenski balet *Možiček*. Bil je izjemen pisec samospevov, najbolj znan je njegov četverospev z naslovom *Imel sem ljubi dve*. Po očetovi smrti je tudi sam prevzel zdravniško prakso v Šentjurju. Od študijskih let ga je pestila bolezen sifilis. Leta 1919 mu je Okrajno sodišče v Celju izdalo dokument o opravljeni nesposobnosti, saj je poskušal storiti samomor. Dve leti kasneje, leta 1921, so zmrznjenega našli na seniku bližnje okoliške kmetije (»Rodbina Ipavec«, b. d.).

Slika 14: Skladatelji Ipavci

Vir: »Skladatelji Ipavci«, b. d.

Na Ponikvi se je 26. novembra 1800 rodil blaženi Anton Martin Slomšek (slika 4). Legenda pravi, da so sosedi ob njegovem rojstvu videli čuden, nerazumljiv sijaj in tako so začeli verjeti, da bo Anton otrok luči. Ker ga je oče videl kot naslednika na kmetiji, mu sinovo učenje ni bilo po godu, ampak je ob zavzemanju matere in kaplana Jakoba Prašnikarja popustil in sina poslal v šolo. Njegova nadarjenost se je kmalu pokazala in učna pot ga je peljala v Celje, nato pa še v Ljubljano, kjer je pri rosnih 19. letih srečal Franceta Prešerna, na filozofiji sta bila nekaj mesecev tudi sošolca. A Antona je kmalu pot popeljala v licej v Senj na Hrvaško. Študij blagoslova je tako opravljal v Celovcu, kjer je organiziral tečaj slovenskega jezika, ko duh časa slovenstvu ni bil naklonjen. Pri 24. letih je tako bil posvečen v duhovnika in se za kratek čas vrnil na rodno Ponikvo. Slomškova rojstna hiša je po smrti njegovih staršev zamenjala precej lastnikov, leta 1991 pa jo je kupila mariborska škofija in jo preuredila v spominsko hišo, ki je danes na voljo za ogled širši javnosti. Prvi dve leti je služboval na Bizeljskem, kjer je ustvaril pesem, ki je danes že ponarodela, z naslovom *En hribček bom kupil*. Naslednji dve leti je kot kaplan služboval v Novi cerkvi, vendar se je leta 1829 na poziv vrnil v Celovec v bogoslovje za

spirituala, duhovnika, ki je odgovoren za duhovno vzgojo. Poziv je sprejel in tako v tej službi ostal devet let. Vseskozi je ostal aktiven pisec za otroke in odrasle. V knjigi *Pesmi po Koroškem in Štajerskem zbrane* je zbiral ljudske pesmi, nekaj pa jih je spisal tudi sam. Med bivanjem v Celovcu je obnovil tudi tečaj slovenskega jezika, dopisovanje z Matijem Čopom pa mu je dalo zagon, da je razmišljal o slovenskem pravopisu in posledično izdal še več knjig. Velja omeniti tudi srečanje s Prešernom, ko mu je podaril tretji zvezek Kranjske Čbelice, prav tako pa mu je napisal zbadljivko, ki se glasi *Ker stara para zlomek devištva preveč vzela, je mlajši njega Zlomšek predajat' ga začel*. Leta 1838 je postal župnik v Vuzenici, njegovo najbolj znano delo iz tistega časa je *Blaže in Nežica v nedeljski šoli*. Delo je doživelo precej ponatisov, prevedli so ga tudi v češki jezik in ga uporabljali v Rusiji. Leta 1844 se je preselil v Sv. Andraž, kjer je bil šolski nadzornik in si je želel, da bi Slovenci imeli svojo založbo, a so takratne oblasti to preprečile. Je pa kljub temu dve leti kasneje izdal zbornik z naslovom *Drobtinice*. Marca 1846 se je preselil v Celje, kjer je bil imenovan za celjskega opata, a ga je že junija zapustil, saj so ga v Sv. Andražu imenovali za škofa. Po 13. letih škofovanja mu je 3. septembra 1859 uspelo izpeljati prvo mašo na novem sedežu škofije v Mariboru. Uspelo mu je združiti 200.000 Slovencev v svojo škofijo, da se le-ti ne bi utopili v nemškem vplivu. Umrli je 24. septembra 1862 v Mariboru, 19. septembra 1999 pa ga je papež Janez Pavel II. na obisku v Mariboru razglasil za blaženega (»Blaženi Anton Martin Slomšek«, b. d.).

Slika 15: Blaženi Anton Martin Slomšek

Vir: Slovenska biografija, b. d.

Franjo Malgaj (slika 5), Maistrov borec za severno mejo na Koroškem, se je rodil 10. novembra 1894 v Hruševcu pri Šentjurju. Oče je ob bornem zaslužku dal doštudirati vse sinove od 10 otrok v družini. Franjo, ki je bil najmlajši, je iz šole v Šentjurju, danes imenovana Osnovna šola Franja Malgaja, odšel v nemško-slovensko gimnazijo v Celju, kjer so učili slovenski profesorji. Pot ga je zanesla v Kranj, nato pa v Pazin. Leta 1914 je po izbruhu vojne postal vojak 87. polka, skozi šolo za rezervne oficirje je poleti 1915 prispel na italijansko fronto. V Doberdobju je bil ranjen in povišan v praporščaka, leto kasneje pa je samoiniciativno s peščico vojakov v nočnem napadu osvojil strateško točko

Monte Zebia ter tako prejel zlato medaljo za hrabrost in postal poročnik. Kljub vpisu v začetku leta 1918 na pravno fakulteto v Gradcu je novembra kot nadporočnik organiziral ter prevzel varnostno službo na cesti in železnici, kjer so se v tistem času množice vojakov z bojnim plenom in orožjem po razpadu monarhije pomikale z juga na sever. Kljub premirju novembra 1918 se je v Celovcu pripravljala nemška vojska na napad na Mežiško dolino. Malgaj je s svojo četo, ki je odšla na pot 6. novembra, zavzel Mežiško dolino ter tako vzpostavil demarkacijsko črto. Tako je spretno napravil postojanke na Tolstem vrhu in odbijal avstrijske napade. 6. maja 1919 mu je med plazenjem na svoji postojanki skozi vejevje eksplodirala ročna granata in ga usmrtila. Trupla tovariši niso mogli odpeljati s sabo, zato so ga Avstrijci spravili v Guštanj, kjer so ga pred pokopom javno zasramovali in opljuvali. Jeseni so sorodniki zahtevali izkop trupla in ga 26. oktobra slovesno pokopali, isti dan so pri njegovi rojstni hiši odkrili spominsko ploščo. V njegovi rojstni hiši je tudi urejena spominska soba, na Mestnem trgu v Šentjurju pa njegov kip izpod rok kiparja Meška (»Franjo Malgaj«, b. d.).

Slika 16: Franjo Malgaj

Vir: Knjižnica Šentjur, b. d.

Ana Wambrechtsamer (slika 6) se je rodila 4. julija 1897 na Planini pri Sevnici. S svetovno literaturo se je prvič srečala v knjižnici prijateljice Rose Adamus. Leta 1908 jo je pot zanesla v Celje, kjer je kmalu občutila napetost in razlike med nemškim in slovenskim narodom, zato je svoje življenje posvetila njenemu zbližanju. Leto kasneje so starši prodali domačijo na Planini in se preselili v Studence. Leta 1911 je v Mariboru končala meščansko šolo in se vpisala na učiteljske. Dve leti kasneje je zbolela za pljučnico, zato je bila primorana pustiti šolanje, a se je posvetila zgodovini in literaturi. Leto kasneje se je preselila na Koroško, kjer je med vojno zbirala stvari za Rdeči križ. Aprila 1915 je v Mariboru začela obiskovati tečaj za poštno uslužbenko in tako šla po poteh matere. Leta 1920 se je njena mati upokojila, Ana pa je prevzela pošto v Frauentalu. Zavzeto se je poleg službe ukvarjala tudi s študijem literature in umetnostne zgodovine. Njeno literarno delo je precej naraslo v obdobju 1928–1931. Njena najbolj znana dela so: *Igra na srečo grofa Tattenbacha*, *Kronika planinskega gradu in trga*, *pesem Jung sterben*,

pesem *Anna domini* 1919, *Zadnja celjska grofica*, *Grof Friedrich kot zaščitnik mesta Celje*. Zanimivo je tudi dejstvo, da je njen najbolj znan roman *Danes grofje celjski in nikdar več* doživel največje priznanje in največ ponatisov tako v nemškem kot tudi v slovenskem jeziku posthumno, saj njegovega izida ni dočakala («Ana Wambrechtsamer», b. d.).

Slika 17: Ana Wambrechtsamer

Vir: Portal Kamra, 2016

»Oče šolskega atlasa« Blaž Kocen (slika 7) se je rodil 24. januarja 1821 v vasi Hotunje na Ponikvi. Šolanje je začel v domačem kraju, nadaljeval pa v Celju. Na željo matere se je odločil za študij bogoslužja v Celovcu. Ko se je leta 1849 izvedla gimnazijska reforma, se je odpravil na Dunaj, kjer je z odliko opravil izpite iz fizike, prirodoslovja, matematike, latinščine in grščine. Po redni službi kot profesor v Gorici je bil premeščen v Olomuc, kjer je bil tudi član izpitne komisije za osnovne in meščanske šole z nemškim učnim jezikom. Pot ga je zanesla na Dunaj, kjer je leta 1871 zaradi epidemije griže umrl. Kot je že zgoraj omenjeno, mu mnogi pravijo »oče šolskega atlasa«, poučeval pa je tudi grščino, latinščino, prirodopis, matematiko, zemljepis in fiziko. Njemu gre zahvala, da se je zemljepis ločil od statistike in zgodovine in tako postal samostojni predmet v deželah avstrijske monarhije. Ne glede na to, da je bil samouk na področju kartografije, je bil zaradi široke splošne izobrazbe pri delu izjemno natančen in tako postal izjemen kartograf. Njegova najpomembnejša dela so: *Šolski geografski atlas*, *Atlas za osnovne in meščanske šole*, *Specialna geografija*, *Osnove geografije* in *Podnebje Gorice* («Blaž Kocen», b. d.).

Slika 18: Blaž Kocen

Vir: Turistično olepševalno društvo Ponikva, 2012

Mihael Zagajšek, slovničar, s psevdonimom »Jurij Zelenko«, se je rodil 12. septembra 1739 v Zagaju pri Ponikvi. Šolal se je pri duhovniku v Lembergu, kasneje pa pri jezuitih v Celovcu. Leta 1765 ga je goriški nadškof posvetil v duhovnika, zato se je za kratek čas vrnil službovat v rodno Kozjansko, v Slivnico, Šentjur in Šmarje pri Jelšah, a ga je pot zanesla na Kalobje, kjer je ostal župnik 50 let. Na Kalobju je bil zaslužen tudi za večkratno obnove cerkve. Obiskoval ga je tudi Slomšek. Po smrti leta 1827 mu je v oporoki zapustil vso svojo zapuščino. Ta je obsegala molitvene bukve, pridige, govore, premišljevanja in rokopis o nravstvenem vedenju. Njegove zasluge lahko beležimo predvsem na znanstvenem področju, saj je izdelal slovar z naslovom *Makular slovarja slovenskega jezika*. V prvotnem zapisu je kar na 58 polah obsegal 460 strani. Sestavil ga je iz svojega znanja živega jezika, slovenskih narečij, knjižnih del, slovarjev in slovnice. Z njim si je pomagal tudi Valentin Vodnik, da je sestavil svoj slovar, ki je dandanes najbolj poznan in velja za začetnika. Njegovo edino natisnjeno delo je *Slovenska gramatika oder Georg Selenko 1791*, ki je razlog, da se je z njim uvrstil med ustvarjalce slovenske književnosti (»Mihael Zagajšek«, b. d.).

Razbojnik Franc Guzaj (slika 8), kozjanski »Robin Hood«, je bil konec 19. stoletja strah in trepet krajev od Dunaja pa vse do Zagreba. O njem se vrsti mnogo legend, rdeča nit teh pa je, da je bil pretkan in neusmiljen do svojih sovražnikov in bogatinov, a velik dobrotnik revežev. Kazalo je, da bo njegova pot podobna Slomškovi, a je kot edinec moral v vojsko in tako nekaj časa služboval v Bosni in Hercegovini. Ker je bilo domotožje preveliko, se je vrnil v rodni Šentjur, nato pa ga je pot zanesla v Dobrno, kjer je dobil službo kot pomožni delavec na kmetiji. Ker je bil preveč pri srcu gospodarici Klančarici, se je odločil za odhod, a ta mu je v kovček z oblačili podtaknila posrebren pribor in 3.000 goldinarjev, nato pa prijavila tatvino. Guzaja je tako doletela sedemletna zaporna kazen, pri tem pa prisegel, da se bo maščeval Klančarici. Iz zapore je kmalu pobegnil v Košnico k prijatelju, gostilničarju Drobnetu. Po mnogih prigodah in zapetih se je njegovo neslavno delo

končalo leta 1880, ko so ga orožniki ustrelili v Košnici pri gostilni. Pokopali so ga na neposvečeni zemlji na pokopališču na Prevorju («Artiček in Strašek», b. d.).

Slika 19: Franc Guzaj

Vir: Turistični portal občine Šentjur, 2018a

Valentin Orožen se je rodil 31. januarja 1808 v Podgradu blizu Šentjurja, kjer je kasneje obiskoval šolo. Šolanje je nadaljeval v Celju in Gradcu, bogoslovje pa je študiral v Celovcu. Mašniško posvečenje je prejel avgusta 1835, novo mašo pa je imel na praznik Marijinega vnebovzvetja, na kateri se je prepevala njegova pesem z naslovom *Pesem pri novi sv. meši*. Kot kaplan je služboval v različnih krajih po Sloveniji. Zapisi pravijo, da je bil vesele, živahne narave, najraje pa je prepeval v družbi dobrih prijateljev. Njegova želja je bila, da bi bili južni Slovani združeni v veliki in edini Jugoslaviji in da bi Slovenci in Hrvati uporabljali skupen jezik. Bil je Slomškov učenec, ta pa je zaslužen, da je začel pesniško pot. Njegove pesmi so preproste, srčne, marsikatero pa tudi dramatično živahne. Kljub štiridesetletnemu delovanju njegovih del ni prav veliko, saj je raje prepeval kot pesnil, sodeloval pa je tudi pri prevajanju Wolfove Biblije. Po njegovi smrti so njegovi znanci in prijatelji iz Savinjske doline zbrali vse njegove pesmi in jih izdali («Valentin Orožen», b. d.).

Miloš Zidanšek se je rodil na Straži pri Dramljah. Osnovno šolo je obiskoval v Dramljah, kjer se je kasneje izučil za peka. Pred vpoklicem v jugoslovansko vojsko je služboval v Mariboru, kasneje pa v hotelu Palace v Zagrebu, kjer je leta 1933 postal član KP. Zaradi revolucionarnega delovanja je bil večkrat obsojen in tako kar nekaj časa preživel v zaporu. Bil je član glavnega štaba NOV in POS, sodeloval pa je tudi pri ustanavljanju različnih partizanskih enot na Štajerskem. Poveljnik Šercerjevega bataljona je postal januarja 1942, a je mesec kasneje padel v boju z Italijani. Po njem se imenuje Zidanškova brigada. Leta 1951 so ga razglasili tudi za narodnega heroja («Miloš Zidanšek», b. d.).

Franc Župnek (1860–1938) je obiskoval gimnazijo v Celju, pravo pa je študiral v Gradcu. Poznavalci slovenskih železnic ga poznajo predvsem po načrtovanju le-teh. Pri deželni vladi v Ljubljani je našel prvo zaposlitev, nato pa je postal okrajni glavar v Črnomlju in

Radovljici, kjer je spodbujal razvoj turizma. S svojimi pobudami je zaslužen, da se je uresničil marsikateri javni projekt. Na lastne stroške je tako leta 1900 izdelal načrt za kraški vodovod, ki so ga kasneje zgradili Italijani. Na njegovo pobudo so vodovod zgradili tudi na Bledu. Precej časa je namenil tudi razvoju železniških povezav in pripravil načrt za odsek proge Semič-Črnomelj-Metlika, zavzemal pa se je tudi za razvoj železnice z boljšimi povezavami med kraji (»Franc Župnek«, b. d.).

Matija Vodušek se je rodil v Vodulah pri Dramljah in je znan kot sodelavec pri izdaji Slomškovih knjižnih del. V Celovcu je obiskoval licej, leta 1826 pa je absolviral teologijo. Služboval je po različnih krajih, pred smrtjo pa v Celju, kjer je bil pridigar, katehet in direktor glavne šole. S Slomškom je sodeloval kot urednik in izdajatelj pri njegovih knjižnih delih (»Matija Vodušek«, b. d.).

Ferdinand Ripšl (1820–1887) je bil po poklicu duhovnik in je služboval po številnih krajih, kot so Vransko, Slovenske Konjice, Sv. Križ pri Rogaški Slatini, Roje na Koroškem, Sv. Miklavž pri Brežicah, Loka pri Zidanem Mostu in drugi. Znan je po tem, da je pisal predvsem župnijske kronike, ki jih je opremil z risbami, z zgodovino, vremenom, obrtjo, industrijo o krajih, kjer je služboval. Od Laškega do Sevnice je v Slomškovem duhu organiziral ustanavljanje čitalnic. Bil je tudi ustanovitelj Društva slovenskih pisateljev in tako prispeval ustanovni delež za Narodno tiskarno v Ljubljani. V prostem času je bil navdušen sadjar, kmete je učil novih metod cepljenja in oskrbovanja sadnega drevja. Med službovanjem v Loki je tako napisal in izdal *Sadjerejo*. Za skladatelja Gustava Ipavca je vzgojil slovensko avtohtono sorto jabolka – bogatinko, ki se je tako uvrstila med avtohtone vrste na Slovenskem poleg Gorenjske in Dolenjske voščenke in Goriške sevke (»Ferdinand Ripšl«, b. d.).

Mnogi obiskovalci danes Šentjur poznajo le po rodbini Ipavec. Seveda malokdo ne ve, da je to rojstni kraj tudi blaženega Antona Martina Slomška, Ferdinanda Ripšla, ki je zaslužen, da ima Slovenija še eno avtohtono vrsto jabolka – bogatinko. Ne smemo pozabiti na očeta šolskega atlasa, Blaža Kocena, izjemne pisateljice Ane Wambrechtsamer, pa tudi Franca Guzaja, kozjanskega razbojnika, kjer se lahko vsako leto udeležimo pohoda po Guzajevi poti.

4.3 Število turističnih prihodov v občino Šentjur

V tabeli 4 prikazujemo podatke, ki smo jih prejeli od Turistično informacijskega centra Šentjur, o številu obiskovalcev šentjurskih zbirk v zadnjih petih letih.

Tabela 4: Število obiskovalcev zbirk v med letoma 2013 in 2017

Zbirka	2013	2014	2015	2016	2017
Ipavčeva hiša	1658	2100	4820	4898	4750
Arheološka razstava Rifnik in njegovi zakladi	697	1066	1084	966	940
Arheološki park Rifnik	1200	1300	1350	1300	1400
Muzej južne železnice	1500	2963	2012	2400	2700
Obiskovalci TIC	1800	1950	2454	1980	1820
Etnološka zbirka Šmid	50	115	171	126	160
Zbirka Kozjansko žari	2	0	65	80	70
Loške glažute	30	40	150	352	NP
Zbirka Čar izročila			522	203	397
Slomškova rojstna hiša					874

Vir: TIC Šentjur, 2018

Slomškova rojstna hiša je v letu 2018 s prireditvami Simpozij, Karitas in ostalimi skupaj naštel kar 3.834 vseh obiskovalcev.

Kot je razvidno iz tabele 4, so najbolj obiskani: Ipavčeva hiša, Arheološki park Rifnik, Muzej južne železnice, saj se le-ti nahajajo v centru Šentjurja. K temu pripomorejo tudi turistični vodniki, ki te atrakcije predstavijo z izjemno pozitivno energijo in dobro voljo. Ostale zbirke se nahajajo v okoliših krajih, obstaja pa možnost vključitve v skupni paket ogledov, s čimer si lahko povečajo obisk in prepoznavnost izven občine.

Po podatkih Razvojne agencije Kozjansko turistična taksa v občini Šentjur trenutno velja po odloku, ki znaša 10 točk oz. 1,15 € na osebo za eno nočitev. Imeti moramo v obziru, da je v pripravi nov odlok, ki bo začel veljati 1. januarja 2019. Ker pa je Šentjur kraj z majhnimi nastanitvenimi kapacitetami, je prihodek od turistične takse nizek. Podatki za zadnjih 5 let so naslednji:

Tabela 5: Prihodek turističnih taks med letoma 2013 in 2017

Leto	Prihodek
2013	3.357 €
2014	3.357 €
2015	1.288 €
2016	692 €
2017	988 €

Vir: TIC Šentjur, 2018

Prihodek od turističnih taks je namenjen predvsem promociji turizma in urejanju turistične infrastrukture. Iz tabele 5 lahko razberemo, da je prihodek iz turističnih taks v letu 2016 padel za kar 46,27 %. Vse to je posledica zaprtja hotela Žonta v Šentjurju. Po zaprtju je tako Razvojna agencija Kozjansko spodbudila kmetije z dopolnilno dejavnostjo turizma, da poleg ostalih dejavnosti ponujajo še prenočišča. Tako je v slabem letu prihodek od turističnih taks zrasel za 57,07 %.

5 PREDSTAVITEV DANIELA ARTIČKA

Daniel Artiček, literat, diplomirani ekonomist, ima kar nekaj zanimivih anekdot o sebi. Pri 58. letih je objavil prvo knjigo z naslovom *Lepa vrata Tuhinjske doline in Kamnika*, 3 leta kasneje, pri svojih 61. letih, je kupil prvi računalnik. Pri 71. letih je prvič oblekel kavbojke, pri 72. letih je obul svoje prve »superge«. Pri 82. letih pa je spisal prvo knjigo za objavo na socialnem omrežju Facebook (Godler, 2016).

5.1 Življenje

Daniel Artiček (slika 20) se je rodil leta 1933 kot šesti otrok v družini Artiček, po domače pri Rackovih v Grobelcah. Osnovno šolo je obiskoval na Sv. Štefanu, nižjo gimnazijo pa v Šmarju pri Jelšah. Leta 1955 je na II. gimnaziji v Celju opravil maturo, 1960 pa je diplomiral na Ekonomski fakulteti v Ljubljani (Artiček, 2010, str. 183). Od leta 1963 je vse do smrti živel v Kamniku, a se je zmeraj rad vračal v rojstni kraj Grobelce. V Kamniku je v svojem domu imel kabinet, kjer so nastajale »resne zadeve«, saj je bil še po upokojitvi aktiven sodni cenilec intelektualne lastnine, in »neresne zadeve«, kot jih je opredelil sam, ko je na dan prišlo domotožje po domačih krajih. Tako je nastalo 25 knjig (Artiček, 1997, str. 139). Zaslužen je tudi za objavo mnogih člankov s svojega gospodarskega področja (Artiček, Novak in Kramberger, 1994, str. 128). Med svojim šolanjem je opazil, da so vsi učili samo o pisateljih z Gorenjske, Dolenjske, o kozjanskih pa nič, kar ga je spodbudilo, da je pri svojih 58. letih objavil prvo knjigo z naslovom *Lepa vrata Tuhinjske doline in Kamina*. Umrli je julija 2016, pokopan je v Kamniku (Godler, 2016). Grošelj pravi, da je Artičkov jezik v knjigah tekoč, šaljiv, jednat, jasen, občasno piker, a nikoli žaljiv (Grošelj, 1999), Danielova nečakinja Marija Lešnik pa, da je bil ljubiteljski pisec, ki je pisal za lastno veselje, uporabljal je arhaični jezik, ki ga je bilo težje popravljati (Lešnik, 1997, str. 139). Ko je izdal knjigo *Nak, nimam časa* leta 2000, se je opisal kot »rahlo plešast, rahlo siv, rahlo trebušast z vsemi svojimi zobmi, seveda rahlo rumenimi. Slišim slabo, kar mi koristi pri pisanju poročil, vidim dobro, kar mi škoduje na sprehodih in plažah, ker vidim preveč prepovedanega sadja« (Artiček, 1999, str. 173).

Slika 20: Daniel Artiček

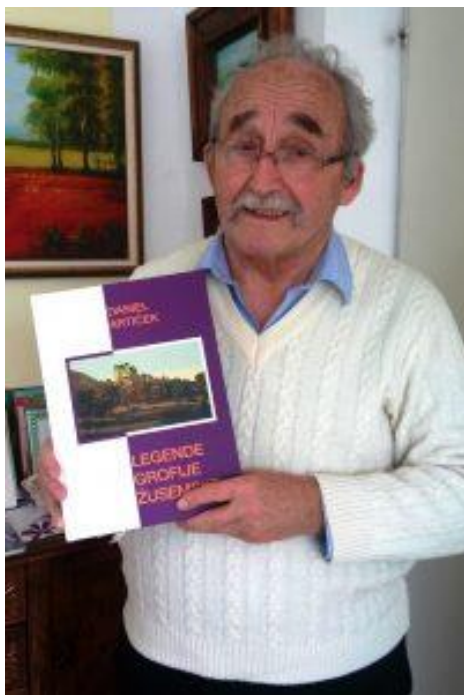
Vir: »Artiček«, 2016

5.2 Dela

Večino svojih knjig je Artiček namenil kraju Dobrina, krajevni skupnosti Loka pri Žusmu in Kozjanskemu ter tako pripomogel k njihovi prepoznavnosti po Sloveniji. Bil je glavni pobudnik za ustanovitev turističnega društva v Dobrini, ko so v tem kraju pred 20 leti začeli zbirati gradivo za grajski vreclec. Leta 2005 se je društvo preimenovalo v Izviri Dobrina (Godler, 2016). V svojih knjigah in izven njih je pustil veliko ustvarjalnega navdiha in tako lahko danes domačini o prepoznavnosti in napredku Dobrine, Loke pri Žusmu in Kozjanskega razmišljajo tudi skozi turizem (Artiček, 2012, str. 83). Najbolj znana njegova dela so:

- Prvo knjigo je izdal o kraju Kamnik, *Lepa vrata Tuhinjske doline in Kamnika*, ki jo je v samozaložbi objavil leta 1990.
- O domačem kraju je tako prvo knjigo, krajevno kroniko, izdal leta 1994, ob 500. letnici kraja prav tako v samozaložbi, z naslovom *Od Svetega Štefana, preko Vinskega Vrha, do Svetega Štefana*.
- Istega leta so bili popularni certifikati, zato je izdal knjigo z naslovom *Certifikat, zlato ali megla*, v kateri je smešen opis o takrat novih ekonomskih razmerah, knjigo je prav tako izdal v samozaložbi (Lešnik, 1997, str. 139).
- *Legende grofije Žusemske* (slika 21) so izšle leta 1997 v samozaložbi. V knjigi opisuje svoje rodne kraje v daljšem zgodovinskem obdobju.

Slika 21: Daniel s knjigo Legende grofije Žusemske

Vir: Val 202, 2016

- Leta 1999 ni pozabil niti na mlajše bralce in zopet v samozaložbi objavil *Polomljene pravljice* in *Boštjanove vragolije*.
- Ob prehodu v novo stoletje je v začetku leta 2000 izdal knjigo *Nak, nimam časa*, (slika 22) pri založbi Debora, d. o. o. Ljubljana, v kateri obravnava vprašanja upokojencev na hudomušen in zabaven način. Avtor pravi, da je s to knjigo želel razjeziti stanovske kolege (upokojence in upokojenke) in jih »prebuditi iz dremeža in tarnanja ter jim zabiti šilo v rit« (Artiček, 1999, str. 173).

Slika 22: Knjiga NAK, NIMAM ČASA

Vir: *Mimovrste*, 2018

- Leta 2001 je v broširani obliki izdal knjigo *Skrivnostna Ločnica*, kjer bralci na novo odkrivajo dolino Ločnice, ki je v bližini njegovega kraja tako neznana, da tudi okoliški prebivalci ne vedo zanjo.
- Februarja 2003 je tako v samozaložbi in manjšem obsegu izdal drugo dopolnjeno izdajo knjige *Sonce je bog vseh bogov – spoznanja*.
- Za člane rodbine je leta 2004 skupaj z ženo Slavko izdelal razširjeni rodovnik petih generacij z rodovnim drevesom.
- V marcu 2005 je zopet v samozaložbi izdal hudomušno delo z naslovom *Nestrpnost na krožniku*.
- V kroniki nastanjanje Slivniškega jezera z naslovom *Kalna voda Slivniškega jezera*, kjer je na prvo mesto postavil ljudi in njihovo trpljenje, ki jim je bila odvzeta zemlja in domovi. Knjigo je izdal leta 2006 v samozaložbi.
- Svoj prvi roman, *Glažarjev sin*, je poskusil spisati leta 2007 (slika 24). Za roman je črpal snov iz življenja in dela preprostih ljudi, steklarjev ob zaprtju steklarne v Loki pri Žusmi. Glažutarsko družino lahko bralci skozi knjigo spremljajo v borbi za kruh vse od Loke do Hrastnika in Kanade, kjer so je dokončno ustalila. V knjigi je tako dokazana zgodovinska zasnova in močna socialna nota. Leta 2010 so krajanje Loke pri Žusmu organizirali ponatis knjige (Lauko, 2006, str. 116).
- V samozaložbi leta 2008 je tako izdal delo *Vozači in kurjači*, (slika 24), kjer je uporabil stvarne podatke in prikazal resnične dogodke na vlaku Rogačanu ob progi Rogatec – Celje. Sam je bil dolga leta vozač Rogačana, večina bivših vozačev in železničarjev pa je knjigo sprejela za svojo.
- *Obiralka hmelja* je avtorjeva kraljica del, ki je izšla pri založbi Arceres, d. o. o. leta 2009. To je roman iz Savinjske doline in Posotelja, ki obravnava delo in položaj tisočerih obiralk hmelja. Obiralke so se bile zaradi socialne nuje prisiljene

odpraviti v Savinjsko dolino. V knjigi je podroben, nazoren in čuten zapis življenjske zgodbe obiralke Micike.

- Istega leta je zopet v samozaložbi izdal knjigo z naslovom *Vsega preveč ali škilav pogled na dobrote sveta*, v kateri piše s humorjem o najpreprostejših človeških strasteh. Ponorčuje se iz vsakodnevnega življenja, saj je pogosto brezciljno.
- Leta 2010 je manjši nakladi pri založbi Arceres, d. o. o. izšel dokumentarni album z naslovom *Od svetilnika do metuljčka*, kjer je prikazana izgradnja nove Ljubljanske ceste v Kamniku, ki je spremenila mesto in mu dala pravi mestni videz. Kljub temu da je Daniel gradnjo spremljal od začetka do konca, na otvoritev ni bil povabljen, je pa to delo izredno dokumentirano in pomembno za zgodovino Kamnika.
- Prvi futuristični roman je izdala založba Arceres, d. o. o. v oktobru 2010 z naslovom *Šifra D. N. 20-20*. V knjigi je opisan precej realističen nakup zemlje na Primorskem. Kljub temu da gre za fiktivno zgodbo, ta vsebuje precej resničnih in sedanjih elementov življenja. S to knjigo se je Daniel prvič predstavil primorskim bralcem z njihovo zgodbo.
- Samo za družinske člane je izdal zbirko *Zvezki*, v kateri je 11 zvezkov z različnimi vsebinami. V zbirki avtor obravnava osebne, družinske in etnografske dogodke rodnega kraja in Štajerske.
- *Stoji učilna zidana v Dobrini* (slika 23) je knjiga spominov na delovanje šole med letoma 1948 in 1974. Ideja za izdajo knjige je nastala ob prenovi in odprtju prenovljenega vaškega jedra v Dobrini jeseni 2011. V knjigi lahko najdemo tudi prispevke nekdanjih učiteljev in učencev.

Slika 23: Daniel ob uradni predstavitvi knjige *Stoji učilna zidana v Dobrini*

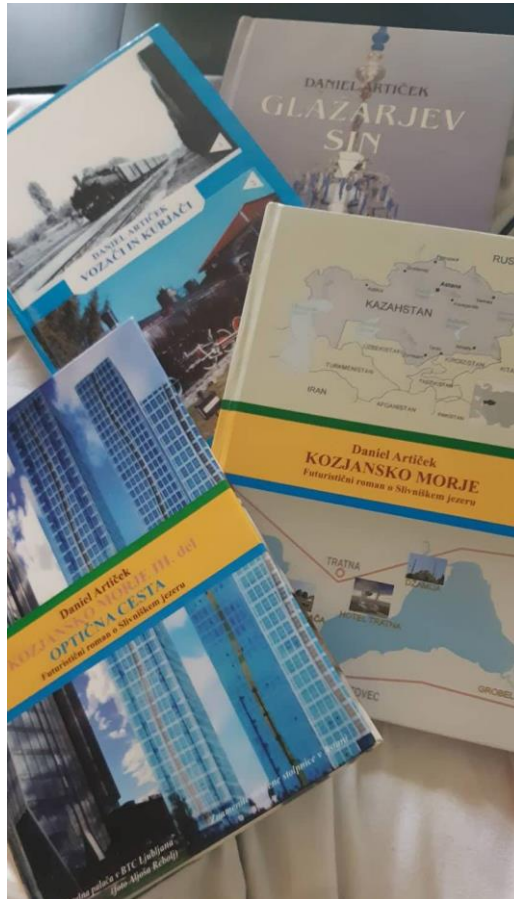

Vir: Občina Šentjur, 2018f

- Trilogija *Kozjansko morje* I. del, II. del pod imenom *Otroci vrtalcev* in III. del z naslovom *Optična cesta* (slika 24) nas popelje v prihodnost. Roman, napisan v treh delih, je preplet izjemnih zgodb junakov, ki so razpeti med Slovenijo in Kazahstanom. Deželi na prvi pogled nimata nič skupnega, a ju avtor poveže s plinovodom Južni tok ter tako zaplete življenjske zgodbe junakov. Domačini se

kljub spremenjenim imenom lahko najdejo med vrsticami, a lahkotno branje in humoristične vsebine so med vrsticami pustili močno sporočilo (Florjan, 2013b, str. 185).

Slika 24: Del ostalih knjig avtorja

Vir: Lasten vir, 2018

V Knjižnici Šentjur so na izposajo na voljo naslednje knjige: *Certifikat – zlato ali megla, Od Sv. Štefana preko Vinskega Vrha do Sv. Štefana, Legende grofije Žusemske, Polomljene pravljice: (tudi za odrasle), Nak, nimam časa, Skrivnostna Ločnica: (pozor! naglas na ii), Sonce je bog vseh bogov, Vsak dan nedelja, uau, Nestrpnost na krožniku, Glažarjev sin: zgodovinski roman, Kalna voda Slivniškega jezera, Praktični vodnik za upokojence: pravice, možnosti, priložnosti, Svetost ateizma, Zemlja, Vozači in kurjači: zgodbe o Rogačanu, Od svetilnika do metuljčka: v besedi in sliki, Šifra D. N. 20-20: futuristični roman, Furež in koline, Moj prvi avto, Soba 310: Študentsko naselje, blok II Ljubljana: 1960 in 2010; Kozjansko morje: futuristični roman o Slivniškem jezeru, Kozjansko morje. Del 2, Otroci vrtalcev, Kozjansko morje. Del 3, Optična cesta. Kot urednik se je zapisal v knjigo z naslovom *Stoji učilna zidana v Dobrini*, katere avtorica je Slava Kovačič. Svojo spremno besedo pa je pustil v knjigi *Zadnji žusemski graščaki, kozjanski steklarji, trgovci in loški učitelji*, avtorja Janeza Roškerja, in knjigi *Trdoživa Kozjanka*, katere avtor je Ernest Jazbinšek.*

Že leta 1997 je avtor nakazoval na literarni turizem, saj je bil mnenja, da se je treba odpraviti s knjigo po poteh, kjer so se odvijale zgodbe. Naj navedemo daljši citat iz

njegove knjige *Legende grofije Žusemske*, kjer so zapisane zgodbe in povesti, zasnovane na ljudskem izročilu in zapisane na področju občine Šentjur in sosednje občine Šmarje pri Jelšah: »Zgodbe, opisane kot legende, bodo dobile povsem drugačen pomen, če se boste s knjigo v roki odpravili na »teren«, tja, kjer so se zgodbe dogajale. PO POTEH ŽUSEMSKIH LEGEND boste spoznali lepe kraje, prijazne ljudi in ugotovili boste, da je tu nekoč, pred davnimi časi, potekalo pestro življenje. Naši predniki so nam pustili bogato dediščino. Kaj bomo pa mi zapustili našim znancem? Morda ne samo porušenih gradov, ampak celo porušen svet!????« (Artiček, 1997, str. 4).

Po našem mnenju iskreno govori tudi o lepih kozjanskih krajih, srčnih in prijaznih ljudeh, hkrati pa se zaveda, da so nam predniki zapustili izjemno dediščino. Vsem bralcem pa postavlja vprašanje, kaj bomo oz. bodo zapustili prihodnjim generacijam.

5.3 Pomen Daniela Artička in turistična ponudba na osnovi njegove dediščine v občini Šentjur

Ko omenjamo kulturni turizem v Šentjurju, so najbolj pomembni Ipavci in Slomšek. S tem začnejo učiti otroke tudi v vrtcih in šolah. Daniel Artiček v občini Šentjur ni dovolj poznan, saj trenutno ni nikjer nobene spominske plošče ali spomenika, posvečenega njemu. Želja v Šentjurju je izdati knjigo z njegovim življenjem in literarnimi deli.

Izredno pomembno je tudi, da se predavatelji na izobraževalnih ustanovah začnejo zavedati, kako pomemben pečat je Artiček pustil v občini. Za začetek bi ga lahko vključili kot v obvezno branje v šolah. Pomembno je, da se zavedamo, kakšno bralno dediščino nam je zapustil. Z uporabo Kindla, e-bralnika, bi lahko njegove knjige približali širši množici in s tem privabili izjemno veliko obiskovalcev v samo občino.

Zagotovo bi ga bilo treba vključiti tudi v samo turistično ponudbo Šentjurja. Za začetek bi ga v kraju Dobrina lahko vključili tudi v Grajsko učno pot Žusem, ki je dolga kar devet kilometrov, predvsem v dveh doživljajskih igriščih izmed štirih: nad Grajskim rovom in Dogodivščine grofične Ane. Za slednje je zaslužen Artiček sam, saj je ena izmed zgodb v njegovi knjigi z naslovom *Legende grofije Žusemske*.

Treba bi ga bilo vključiti tudi v Ipavčeve kulturne dneve in Šentjurjevo. Če se že po ulicah v času teh prireditev pojavlja Gustav Ipavec, bi se lahko tudi Daniel Artiček. Tako bi ga v prvi vrsti približali lokalnim obiskovalcem kot tudi širši javnosti, najbolj pa najmlajši populaciji, otrokom, s predstavitvijo njegovih knjig za najmlajše bralce: *Polomljene pravljice* in *Boštjanove vragolije*.

6 ANALIZA INTERVJUJEV

Opravili smo pet intervjujev: na Razvojni agenciji Kozjansko, na Turistično informacijskem centru Šentjur in Občini Šentjur, s predsednico društva Izviri Dobrina, Danico Recko, in zadnjega v knjižnici Šentjur, saj oba zgoraj omenjena sektorja sodelujeta z njo, a smo od njih prejeli odgovore, ki nam niso bili v veliko pomoč. Ugotovili smo, da večina ni pripravljena za sodelovanje pri opravljanju brezplačne raziskave, dokaj neraziskanega področja v samem kraju. Kljub vsemu smo izredno zadovoljni z rezultati opravljenih intervjujev, saj smo pridobili ogromno informacij, s katerimi lahko izpostavimo nekaj problemov in dejstev. Intervjuvane osebe so želele ostati anonimne in njihovo željo zaradi varstva osebnih podatkov tudi dosledno spoštujemo.

Skozi intervjuje, ki smo jih izvedli, smo dobili želene odgovore, s katerimi lahko odgovorimo na naša zastavljena raziskovalna vprašanja.

1. Kako pomemben je turizem v občini Šentjur?

Vsi se strinjajo, da je turizem za občino Šentjur izrednega pomena. Občina ima velik potencial za razvijanje turizma, kar dokazuje tudi njihova zapisana strategija z naslovom *Program razvoja turizma občine Šentjur 2015–2020*. Najpomembnejši so Ipavci, Slomšek in Slivniško jezero.

2. Kako pomemben je za občino Šentjur literarni turizem?

Ipavci in Slomšek so v prvi vrsti literarne osebe, ki lahko Šentjur zastopajo na mednarodnem področju, ko govorimo o literarnem turizmu. Ker mnogi Šentjur poznajo tudi zaradi Ipavcev in Slomška, lahko rečemo, da so utemeljitelji literarnega turizma v sami občini, zato je literarni turizem izrednega, precejšnega pomena za občino. Vsi, s katerimi smo opravili intervju, se zavedajo, da so pomembne tudi ostale znane osebnosti, ki smo jih predstavili v diplomskem delu.

3. Koliko turistov obiše občino Šentjur zaradi kulturnega in natančneje literarnega turizma?

Po pregledu podatkov smo ugotovili, da zaradi literarnega turizma obiše občino Šentjur vsaj 50 % vseh obiskovalcev, kar so nam v intervjuju potrdili tudi predstavniki Turistično informacijskega centra in Razvojne agencije Kozjansko.

4. Kakšno mesto ima literat Daniel Artiček v literarnem turizmu občine Šentjur?

Skozi intervjuje smo ugotovili, da svojega mesta še nima. Zavedajo se njegove literarne zapuščine, najbolj v društvu Izviri Dobrina, ostali pa še potrebujejo malo več spodbude, da bi spoznali njegovo literarno zapuščino in prispevek njegovega dela za celotno občino.

5. Kako je Daniel Artiček s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti občine Šentjur, Kozjanskega?

Promocija njegove literarne zapuščine, njegovih knjig bi zagotovo pripomogla k boljši prepoznavnosti, trenutno pa nihče ne more reči, da so Artičkove knjige pripomogle k boljši promociji kraja. Seveda pa bi uvedba njegovih knjig v Kindle pripomogla k večji prepoznavnosti Šentjurja in Kozjanskega.

6. O čem govorijo dela Daniela Artička?

Njegova dela v prvi vrsti podrobno opisujejo kraje, dušo, življenje kozjanskega človeka, kmečka opravila in zgodovinska dogajanja. Najzanimivejša je knjiga z *naslovom Legende grofije Žusemske*, kjer avtor že leta 1997, ko je knjiga izšla, nevede omenja literarni turizem, saj ljudi nagovarja, naj se odpravijo s knjigo na teren.

7. Katere turistične produkte bi bilo mogoče razviti v občini Šentjur na osnovi življenja in dela Daniela Artička v prihodnje?

Predvsem bi bilo treba organizirati tematske dogodke, začeti uvajati obvezno branje njegovih knjig pri domačem branju v šolah. Kot lik bi ga zagotovo lahko vključili v številne prireditve v sami občini, npr. Šentjurjevo in Ipavčevi kulturni dnevi. Vsekakor bi ga bilo treba vključiti v že obstoječo Grajsko učno pot, ki poteka po Krajevni skupnosti Loka pri Žusmu, za katero je zaslužen avtor sam, in društvo Izviri Dobrina.

Če vse skupaj še enkrat povzamemo, ugotavljamo, da je turizem za občino Šentjur pomemben, saj ima občina zapisano strategijo turizma. Kljub temu da Šentjur nima turistične tradicije, se zapisana strategija lahko primerja z drugimi, saj je skladna s strategijami na evropskem in slovenskem področju. Program razvoja turizma občine Šentjur 2015–2020 sicer omenja kulturni turizem, a se o literarnem turizmu ne govori veliko. Pomembno dejstvo je, da se občina predstavlja s štirimi zgodbami: z rodbino Ipavec, blaženim Antonom Martinom Slomškom, razbojnikom Guzajem in Slivniškim jezerom, ki ga v svojih knjigah omenja tudi Artiček.

Dejstvo je, da je Artiček v občini precej neprepoznan tako pri domačinih kot tudi pri delavcih v turističnih objektih. Tukaj se lahko navežemo na našo predpostavko, kjer smo bili mnenja, da je Daniel Artiček dobro prepoznan v občini Šentjur. Občina ima tako precejšen potencial za uveljavljanje literarnega turizma po svetu, a zagotovo ne z Danielom Artičkom, ampak z rodbino Ipavec in s Slomškom. Artiček ima svoje posebno mesto v kraju Dobrina pri društvu Izviri s predsednico Danico Recko, ki se po njegovi smrti še vedno trudi za prepoznavnost kraja, njegovih knjig in uveljavitev društva na občinskem ter širšem področju Slovenije. K boljši promociji bi zagotovo pripomogli tematski dogodki.

7 PRIHODNJI RAZVOJ KULTURNEGA OZ. LITERARNEGA TURIZMA V OBČINI ŠENTJUR

Temelji kulturnega oz. literarnega turizma v občini Šentjur so zagotovo postavili Ipavci in Slomšek. Literarni turizem bi se lahko na podlagi omenjenih znanih osebnosti v prihodnjih letih zagotovo še bolj razvil in bi tako lahko turistični delavci v občini v ospredje postavili tudi »zapostavljene« znane osebnosti, kot so Blaž Kocen, Matija Vodušek, Ferdinand Ripšl, Franc Župnek in ne nazadnje tudi Daniel Artiček.

Ugotavljamo, da ima kulturni turizem precejšen potencial za razvoj v Šentjurju, saj je že precej razvit. Isto velja za literarni turizem, saj je Šentjur, v primerjavi z ostalimi občinami, precej močan na tem področju. Zanimivo je tudi dejstvo, da večina turistov prihaja v Šentjur predvsem zaradi kulturnega turizma, a se do pred nekaj let tega še niso zavedali niti turistični delavci, kar so nam med drugim omenili tudi med samim izvajanjem intervjuja. Precejšen potencial torej kažejo dinastija Ipavec, blaženi Anton Martin Slomšek in razbojnik Guzaj oz. kot mu domačini pravijo kozjanski Robin Hood, da se lahko Šentjur najprej na lokalnem, kasneje pa tudi na širšem prostoru prepozna v prvi vrsti kot kulturna, kasneje pa tudi kot literarna destinacija. Ko bo Šentjur prepoznan na lokalnem in na širšem prostoru kot destinacija, kjer bodo turisti začeli preživljati svoje počitnice in dopust in bo kulturni turizem predstavljen kot petzvezdično doživetje, smo mnenja, da se bo s tem začel v večji meri razvijati tudi literarni turizem. Tako bodo lahko v ospredje prišli tudi manj prepoznani literarni ustvarjalci, kot je Daniel Artiček. Zagotovo pa bo tudi v bližnji prihodnosti treba razmišljati širše in tako turistična doživetja začeti razvijati z manj prepoznanimi literarnimi in kulturnimi osebami, ki jih pa v sami občini ni malo.

Če se osredotočimo na Daniela Artička, bi zagotovo lahko ustvarili Artičkovo pešpot po Krajevni skupnosti Loka pri Žusmu in jo povezali tudi z že obstoječo potjo, imenovano Grajska učna pot. Lahko bi tudi ustvarili literarno pot po občini Šentjur, v katero bi lahko vključili vse (Ipavce, Slomška, Kocena, Artička in druge). Zagotovo bi lahko uredili še spominsko sobo v galeriji Zgornji trg in mu v knjižnici namenili prostor, kjer bi bile na voljo njegove knjige in ostala literarna zapuščina. Za spominsko sobo si pa po opravljenem intervjuju upamo trditi, da se bo predsednica društva Izviri, Danica Recko, zavzela in se zanjo potegovala. Če ne bo mogoče drugje, jo bo uredila kar v gasilskem domu krajanov Dobrina Hrastje ali pa v stari šoli v Dobrini.

8 ZAKLJUČEK

Kulturni turizem je izredno širok pojem z mnogimi podkategorijami. Ena izmed pomembnejših je zagotovo literarni turizem. Slednjega smo se odločili obravnavati tudi v diplomskem delu, kjer smo se osredotočili na občino Šentjur in za primer vzeli še ne dovolj prepoznanega (kot se je izkazalo skozi naše raziskovanje) literata, že pokojnega Daniela Artička, ki bo očitno postal bolje prepoznaven po svoji smrti.

Mnogi občino Šentjur poznajo le kot kraj, skozi katerega je najbližja pot do sosednje, precej znane občine Podčetrtek, kjer je v razcvetu zdraviliški turizem. Če se poglobimo, ima Šentjur izjemno bogato kulturno in literarno dediščino s skladatelji in zdravniki Ipavec, blaženim Anton Martinom Slomškom in razbojnikom Guzajem. Po velikosti in strategiji lahko konkurira vsem ostalim občinam v Sloveniji.

S tem delom smo postavili konkreten izziv vsem turističnim deležnikom v Šentjurju, s tem imamo v mislih Razvojno agencijo Kozjansko in Turistično informacijski center Šentjur. Upajmo, da je to le spodbuda, da jih pripravimo k razmišljanju, promociji ne tako prepoznanih ljudi, konkretno pa lahko tukaj omenimo gospoda Artička in druge subjekte in produkte, ki jih v sami občini ni malo. Najprej pa bo treba spremeniti odnos do ljudi, ki želijo opraviti brezplačno raziskavo ter tudi odnos med sektorji, da se začnejo skupaj povezovati in sodelovati.

Dejstvo je, da je literarni turizem neprepoznan, še najmanj pa Daniel Artiček. Ker ni omenjen niti v strategiji programa razvoja turizma občine Šentjur, kjer so omenjene znane osebe, se nam zdi to resen problem kot tudi izziv pri pisanju naslednje strategije oz. programa razvoja. Ker v prvi vrsti pisci strategije pred vse postavljajo Ipavce, Slomška in Guzaja, se niti ne potrudijo, da bi omenili kakšno drugo znano osebnost.

Da bi se literarni turizem v sami občini bolj razvil, bi bilo treba izboljšati pristop k tej zvrsti turizma in ji nameniti več pozornosti. Najprej bi bilo treba (poleg Artička) približati tudi ostale literate v občini, predvsem osnovnošolcem. Zagotovo bi bila zaželeno kakšna raziskovalna naloga na temo literarnega turizma, tako kot so v preteklosti začeli z raziskovalnimi nalogami o Slivniškem jezeru, ki se je vse do danes razvilo v izjemno turistično zgodbo in lokacijo, ki jo danes mnogi obiskujejo le zaradi kulinarične ponudbe ali ribolova.

Kulturni turizem je torej zelo pomemben za občino Šentjur, prav tako tudi literarni turizem, kjer je še zagotovo precej potenciala. Po opravljenem raziskovalnem delu smo ugotovili, da več kot 50 % turistov obiše Šentjur zaradi kulturnega turizma. Literat Daniel Artiček svojega mesta v Šentjurju še nima, a se za njegovo literarno zapuščino najbolj bori predsednica društva Izviri Dobrina, Danica Recko, zato trdimo, da bo svoje mesto v občini tudi kmalu dobil. Menimo, da je s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti Šentjurja in Kozjanskega, saj njegova dela opisujejo predvsem okolico in kraj ter dušo in življenje kozjanskega človeka. Za prihodnji razvoj in boljšo prepoznavnost Artička smo predlagali nekaj konkretnih predlogov, kot sta spominska soba in literarna pot, za kar lahko le upamo, da ne bo pri odgovornih naletelo na gluha ušesa.

Z zaključnim delom smo torej turističnim sektorjem v Šentjurju dali dobro izhodiščno točko in možnost za nadaljnjo raziskavo. Dodelano raziskavo bo zanimivo ponoviti čez nekaj let in jo primerjati ter ugotoviti, ali se je kaj spremenilo. V primeru ponovitve le-te bi zagotovo lahko primerjali, ali je Daniel Artiček postal bolj prepoznaven v sami občini oz. ali so ga že vključili v turistično ponudbo. Pomembno vprašanje bi zagotovo bilo, ali je poleg Ipavcev in Slomška prepoznana še katera druga znana osebnost v našem diplomskem delu.

9 LITERATURA IN VIRI

- »Ana Wambrechtsamer«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znameniti-ljudje/Ana-Wambrechtsammer.html>, 28. 6. 2018.
- Andersen, H. in Robinson, M. (2002). *Literature and tourism – reading and writing tourism text*. London: Continuum.
- Artiček, D. (1997). *Legende grofije žusemske*. Kamnik: samozaložba.
- Artiček, D. (1999). *Nak, nimam časa!*. Ljubljana: Debora.
- Artiček, D. (2010). *Šifra D. N. 20-20: Futuristični roman*. Zgornja Besnica: Arceres.
- Artiček, D. (ur.). (2012). *Stoji učilna zidana v Dobrini*. Dobrina: Društvo Izviri.
- »Artiček«. (2016). Pridobljeno iz <http://www.sentjur.net/wp-content/uploads/2016/08/articek.jpg>, 8. 8. 2018.
- Artiček, D. in Strašek, M. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Guzaj/Konec-razbojnika-Guzaja.html>, 1. 7. 2018.
- Artiček, D., Novak, M. in Kramberger, F. (1994). *Od Sv. Štefana preko Vinskega Vrha do Sv. Štefana*. Kamnik: samozaložba.
- »Blaž Kocen«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znameniti-ljudje/Blaz-Kocen.html>, 28. 6. 2018.
- »Blaženi Anton Martin Slomšek«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Slomsek.html>, 26. 6. 2018.
- Csapo, J. (2012). The role and importance of cultural tourism in modern tourism industry. V M. Kasimoglu & H. Aydin (eds.), *Strategies for tourism industry – micro and macro perspectives*, (str. 201–232). London: Intech.
- Cvikl, H. in Alič, A. (2009). *Uvod v ekonomiko turizma*. Ljubljana: Zavod IRC.
- Dettmer, H., Glück, E., Hausmann, T., Kaspar, C., Logins, J. P., Oppitz, W. in Schneid, W. (2015). *Tourismustypen*. Wien: De Gruyter Oldenbourg.
- Dijaški svet. (2013). *SCSentjur*. Fotografija. Pridobljeno iz <https://www.dijaskisvet.si/wp-content/uploads/2013/03/SCSentjur.jpg>, 6. 8. 2018.
- »Doživetja za vsakogar«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Dozivetja.html>, 5. 6. 2018.
- »Ferdinand Ripšl«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znameniti-ljudje/Ferdinand-Ripsl.html>, 29. 6. 2018.

- Florjan, M. (2013a). Popotnica trilogiji Kozjansko morje. V *Kozjansko morje. Del 3, Optična cesta*, avt. Daniel Artiček. Kranj: Arceres.
- Florjan, M. (2013b). O avtorju. V *Kozjansko morje. Del 3, Optična cesta*, avt. Daniel Artiček. Kranj: Arceres.
- »Franc Župnek«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znamenitiljudje/Franc-Zupnek.html>, 29. 6. 2018.
- »Franjo Malgaj«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znamenitiljudje/Franjo-Malgaj.html>, 26. 8. 2018.
- Godler, J. (2016). *In memoriam – poslovil se je Daniel Artiček, neutrudljivi pisatelj s Kozjanskega*. Pridobljeno iz <http://www.sentjur.net/im-memorial-poslovil-se-je-daniel-articek-neutrudljivi-pisatelj-s-kozjanskega/>, 7. 3. 2017.
- »Gostišče in prenočišča Bohorč«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Gostilne/Gostisce-in-prenocisca-Bohorc-1.html>, 5. 6. 2018.
- Grajžl, K. (2007). *Kulturni turizem v Mariboru*. (Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede). Pridobljeno iz <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/grajzl-katja.pdf>, 9. 3. 2017.
- Grdina, I. (2002). *Šentjur: Šentjur v času, čas v Šentjurju*. Šentjur: Krajevna skupnost.
- Grošelj, B. (1999). Spremna beseda na prednjem zavihku ovitka. V *Nak, nimam časa*, avt. Daniel Artiček. Ljubljana: Debora.
- Herbert, D. (2001). Literary places, tourism and the heritage experience. *Annals of tourism research*, 28(2), 312–333.
- Jurinčič, N. (2016). Literarni turizem in kulturne geografije krajev: Študija primera – center Jamesa Joycea in Dublin. *Annales. Series historia et sociologia*, 26(2), 247–258. Pridobljeno iz <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-TPF3QHNE>, 7. 3. 2017.
- Kladnik, D. 2003. *Vsa slovenska mesta*. Ljubljana: Zavod za intelektualno produkcijo.
- Knežević, M. (2010). *Osnove metodologije in statistike*. Grosuplje: Grafis Trade.
- Knjižnica Šentjur. (b. d.). *Franjo Malgaj*. Pridobljeno iz http://www.sen.sik.si/application/files/6814/9634/9921/Franjo_Malgaj.png, 6. 8. 2018.
- »Kolesarske poti«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Kolesarstvo.html>, 5. 6. 2018.
- Kos, D. (2017). *Rekordno leto za slovenski turizem*. Pridobljeno iz <http://siol.net/posel-danes/novice/rekordno-leto-za-slovenski-turizem-400934>, 12. 3. 2017.

- »Kulturne znamenitosti«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Kulturne-znamenitosti.html>, 9. 5. 2018.
- Lauko, T. (2006). Beseda o avtorju. V *Glažarjev sin*, avt. Daniel Artiček. Kamnik: samozaložba.
- Lebe, S. S. (2008). *Kulturna dediščina in lokalne tradicije kot temelj turistične ponudbe podeželja*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Lešnik, M. (1997). Spremnja beseda. V *Legende grofije žusemske*, avt. Daniel Artiček. Kamnik: samozaložba.
- »Martinovo in popotovanje od Litije do Čateža nekoč in danes«. (2009). Pridobljeno iz <http://www.ribnica24.eu/slovenija/martinovo--in-popotovanje-nekoc-in-danes-od-litije-do-cateza/>, 29. 7. 2018.
- »Matija Vodusek«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znamenitiljudje/Matija-Vodusek.html>, 28. 6. 2018.
- McKercher, B. in Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. London: Routledge.
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- »Mihael Zagajšek«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znamenitiljudje/Mihael-Zagajsek.html>, 28. 6. 2018.
- »Miloš Zidanšek«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znamenitiljudje/Milos-Zidansek.html>, 29. 6. 2018.
- Mimovrste. (2018). *Nak, nimam časa*. Fotografija. Pridobljeno iz <https://www.mimovrste.com/i/16620045/450/450>, 8. 8. 2018.
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2017). *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma*. Pridobljeno iz http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/Strategija_turizem_koncno_5.10.2017.pdf, 30. 5. 2018.
- »Muzejske zbirke«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Muzeji-in-galerija.html>, 12. 5. 2018.
- »Naravne znamenitosti«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Naravne-znamenitosti.html>, 17. 5. 2018.
- Občina Luče. (2018) *Arheološki park Rifnik*. Fotografija. Pridobljeno iz https://www.luce.si/Files/Gallery/129/20572/l_29938Arheoloki-park-Rifnik_b.jpg, 6. 8. 2018.

- Občina Solčava. (2018). Fotografija. Pridobljeno iz https://www.solcava.si/Files/Gallery/129/20565/29918489-800x600_2_b.jpg, 6. 8. 2018.
- Občina Šentjur. (2013). *Dolgoročni razvojni program Občine Šentjur 2014-2020*. Pridobljeno iz <http://www.sentjur.si/files/other/mixed/129/40835Dolgorocni%20razvojni%20program%20Obcine%20Sentjur%202014-2020.pdf>, 7. 3. 2017.
- Občina Šentjur. (2015). *Program razvoja turizma Občine Šentjur 2015–2020*. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/files/other/posts177/129/9046540843Program%20razvoja%20turizma%20Obcine%20Sentjur%202015-2020.pdf>, 17. 6. 2018.
- Občina Šentjur. (2018a). *Krajevne skupnosti*. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/objave/48>, 14. 5. 2018.
- Občina Šentjur. (2018b). *Kratka predstavitev*. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/objava/57637>, 14. 5. 2018.
- Občina Šentjur. (2018c). *Simboli občine*. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/objave/187>, 14. 5. 2018.
- Občina Šentjur. (2018č). *Dina*. Grb. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/files/other/posts187/129/90833grb%20ob%C4%8Dina.png>, 4. 6. 2018.
- Občina Šentjur. (2018d). *Zastava*. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/files/other/posts187/129/90832zastava.png>, 4. 6. 2018.
- Občina Šentjur. (2018e). *Ipavčeva hiša in sosednji objekt s potomko modre kavčine*. Fotografija. Pridobljeno iz <https://www.sentjur.si/Files/Gallery/129/19705/29234Ipav%C4%8Deva%20hi%C5%A1a%20in%20sosednji%20objekt%20s%20potomko%20modre%20kav%C4%8Dine.jpg>, 6. 8. 2018.
- Občina Šentjur. (2018f). Fotografija. Pridobljeno iz https://www.sentjur.si/Datoteke/Slike/Novice/49277/l_49277_1.jpg, 8. 8. 2018.
- Operativni načrt trženja kulturnega turizma Slovenije 2018–2020 (ONKULT)*. (2018). Pridobljeno iz https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/turisticni-produkti/onkult_2018-2020_web.pdf, 4. 5. 2018.
- Perko, D. in Orožen Adamič, M. (1998). *Slovenske občine*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Plenkovič, M. (1990). *Novi sustav javnog komuniciranja: promišljanja*. Vinkovci: Novosti.
- »Pomniki vojnam v 20. stoletju«. (2018). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Pomniki-NOB.html>, 6. 6. 2018.

- Portal Kamra. (2016). *Ana Wambrechtsamer*. Fotografija. Pridobljeno iz https://www.kamra.si/images/zoo_cache/201602/7397_013_1f0a6fea3fb0612c2af2a9391615c1b2.jpg, 6. 8. 2018.
- Potočnik Topler, J. (2016). Literary tourism in Slovenia: The case of the Prežihov Voranc cottage. *Informatologia*, 49(3–4), 129–137.
- »Ribolov«. (2018). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Lov-in-ribolov/Ribolov.html>, 5. 6. 2018.
- Richards, G. (2005). *Cultural Tourism in Europe*. Pridobljeno iz http://www.tram-research.com/cultural_tourism_in_europe.pdf, 12. 3. 2017.
- »Rodbina Ipavcev«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Ipavci>, 22. 6. 2018.
- Roškar, J. S. (2009). *Zadnji žusemski graščaki, kozjanski steklarji in loški učitelji*. Leskovec pri Krškem: samozaložba.
- »Sakralna dediščina«. (2018). Pridobljeno iz http://www.turizem-sentjur.com/Sakralna-dediscina_1.html, 12. 5. 2018.
- Sava. (2017). *Turizem v Sloveniji*. Pridobljeno iz <http://www.sava.si/sl/dejavnost-turizem/turizem-v-sloveniji>, 12. 3. 2017.
- Schiemann, S. (2002) *Model turističnega marketinga kulturnih dobrin v Sloveniji*. (Magistrska naloga). Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
- »Skladatelji Ipavci«. (b. d.). Fotografija. Pridobljeno iz http://www.kam.si/images/stories/mesta/sentjur/04_skladatelji_ipavci.jpg, 6. 8. 2018.
- »Slivniško jezero«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Slivnisko-jezero.html>, 6. 6. 2018.
- Slovenska biografija. (b. d.). *Slomšek Anton Martin*. Fotografija. Pridobljeno iz http://www.slovenska-biografija.si/static/osebe/sbi584693_Slomsek_Anton_Martin.jpg, 6. 8. 2018.
- Smith, M. K. (2015). *Issues in cultural tourism studies*. London: Routledge.
- SURS. (2018). Pridobljeno iz <http://www.stat.si/statweb>, 10. 3. 2017.
- Štajerski val. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.stajerskival.si/assets/news/0627309001488572602.jpg>, 6. 8. 2018.
- TIC Šentjur. (2018). *Statistični podatki*. Interno gradivo, TIC.

- »Turistične in izletniške kmetije«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Izletniske-kmetije.html>, 6. 6. 2018.
- Turistični portal občine Šentjur. (2018a). *Guzaj z barbiko*. Fotografija. Pridobljeno iz http://www.turizem-sentjur.com/f/img/Image/tur/guzaj_z_barbiko_.jpg, 6. 8. 2018.
- Turistični portal občine Šentjur. (2018b). *Muzej zakladi rifnika*. Fotografija. Pridobljeno iz http://www.turizem-sentjur.com/f/pics/Aktualno/3---muzej_zakladi_rifnika-Resolucija-namizja_b.jpg, 6. 8. 2018.
- Turistični portal občine Šentjur. (2018c). *Sveti Valentin sveti Jakob*. Fotografija. Pridobljeno iz http://www.turizem-sentjur.com/f/pics/Sakralna-dediscina/sv_valnetin_sv_jakob_zusem-Resolucija-namizja_b.jpg, 6. 8. 2018.
- Turistično olepševalno društvo Ponikva. (2012). *Kocen starejši portret*. Fotografija. Dostopno na: <http://www.todponikva.si/wp-content/uploads/2012/03/Kocen-st.-portret.jpg>, 6. 8. 2018.
- UNESCO. (2018). *Cultural tourism*. Pridobljeno iz <http://www.unesco.org/new/en/jakarta/culture/cultural-tourism/>, 13. 6. 2018.
- Val 202. (2016). *Daniel Artiček*. Fotografija. Pridobljeno iz <https://val202.rtvlo.si/wp-content/uploads/2016/01/Danijel-Arti%C4%8Dek-202x300.jpg>, 8. 8. 2018.
- »Valentin Orožen«. (b. d.). Pridobljeno iz <http://www.turizem-sentjur.com/Znameniti-ljudje/Valentin-Orozen.html>, 30. 6. 2018.
- Veljkovič, B. in Colarič-Jakše, L. M. (2014). *Turizem: Uvod v osnove in teorijo turizma*. Maribor: Fakulteta za turizem.
- Welcome map. 2018. *Mlad Velnoc*. Fotografija. Pridobljeno iz <http://welcomemap.si/wp-content/uploads/2016/02/13bMladVelnoc12.jpg.jpg>, 6. 8. 2018.
- Zavod Celeia Celje. (2012). *O projektu*. Pridobljeno iz: <http://www.dezela-celjska.si/>, 2. 6. 2018.
- Združenje turističnih kmetij Slovenije. (2018a). *O kmetiji*. Pridobljeno iz <https://www.turisticnekmetije.si/kmetija/zdolsek-hisa-s-tradicijo>, 14. 7. 2018.
- Združenje turističnih kmetij Slovenije. (2018b). *Bogastvo ajdovih štrkljev in vodena pokušnja vin na kmetiji Zdolšek v hiši s tradicijo*. Fotografija. Pridobljeno iz <http://www.turisticnekmetije.si/bogastvo-ajdovih-strkljev-in-vodena-pokusnja-vin-na-kmetiji-zdolsek-v-hisi-s-tradicijo-1824>, 9. 5. 2018.

10 PRILOGE

Priloga 1: Razvojna agencija Kozjansko – intervju 1	2
Priloga 2: Turistično informacijski center Šentjur – intervju 2	4
Priloga 3: Občina Šentjur – intervju 3	6
Priloga 4: Danica Recko, predsednica društva Izviri Dobrina – intervju 4	8
Priloga 5: Knjižnica Šentjur – intervju 5	9

Priloga 1: Razvojna agencija Kozjansko – intervju 1

1. Kako pomemben je turizem v občini Šentjur?

Turizem v občini Šentjur je izredno pomemben, saj je naša zapisana strategija turizma skladna z vsemi evropskimi in slovenskimi strategijami, saj marsikatera slovenska občina tega nima na takšni ravni, primer Domžale, Trzin. Znak evropske destinacije odličnosti, zeleni znak, čebelam prijazna občina so prestižna priznanja, ki nakazujejo predvsem na to, da jih je Razvojna agencija Kozjansko pridobila v sodelovanju z deležniki na tem prostoru. Predvsem pa moramo upoštevati ekonomske resurse. Seveda moramo omeniti tudi, da Šentjur nima turistične tradicije. Prav tako pa se morajo tudi domačini zavedati, da je turizem pomemben ter da vsak obiskovalec, turist gradi turizem. Zavedati se moramo, da smo še dokaj neraziskana občina, kar je prihodnost za vse turiste, ki določen kraj obišejo s tem namenom, a moramo poudariti, da se kljub vsemu le-ti želijo petzvezdično doživetje obiskanega kraja. Poudariti moramo, da kulinarika na našem območju izredno peša, saj je premalo vrhunskih kulinarčnih ter posledično namestitvenih ponudnikov. Imamo pa seveda domačijo Zdolšek, ki je dober primer, a pri njih je seveda potrebna predhodna najava, kar pa je za marsikoga problem, saj je v občini precej priložnostih turistov.

2. Kako pomemben je za občino Šentjur literarni turizem?

Se zavedamo, da je tukaj velik izziv in priložnost, saj imamo ogromno potenciala in bi ga kot del kulturnega turizma izredno visoko uvrstili. V Šentjurju literarni turizem izhaja predvsem iz Slomška, Ipavca kot utemeljitev slovenstva, tako da se Razvojna agencija tega zaveda že od samega začetka. Pomembno je tudi dejstvo, da močno sodelujemo s knjižnico ter se z njihovo pomočjo do določene mere turizem že odvija. Menimo pa tudi, da smo tukaj korak pred ostalimi slovenskimi lokacijami. Za zgled lahko vzamemo primer Vrhniko ter Cankarja, kjer so se komaj letos lotili bolj profesionalnega, ustvariti konkreten Cankarjev produkt.

3. Koliko turistov obiše občino Šentjur zaradi kulturnega in natančneje literarnega turizma?

Turiste bi lahko razdelili na dve v dve kategoriji. Prva polovica turistov obiše občino zaradi kulturnega turizma, posledično tudi literarnega turizma, kjer ga lahko povežemo s Slomškovo hišo na Ponikvi, z Ipavci, zbirko New Swing Quartet, Blažem Kocenom, kartografa na Hotunjah in Planino zaradi Ane Wambrechtsamer in zbirke Čar izročila. Drugo polovico turistov pa bi uvrstili na Muzej južne Železnice, Rifnik in Slivniško jezero. Seveda imamo precej turistov tudi zaradi literarnega turizma, a ker je izraz postal popularen komaj pred nekaj leti, smo ga tudi mi začeli uporabljati zadnja leta, kar bi lahko iz tega naredili tudi profiliran produkt.

4. Kakšno mesto ima literat Daniel Artiček v literarnem turizmu občine Šentjur?

Zavedamo se njegove vloge, pomena, cenimo spomin nanj, a se hkrati zavedamo, da je mikro, obravnavan predvsem na segmentu kraja Dobrine, na segmentu dogodkov, ki jih organizira Društvo Izviri Dobrina, kjer ima tudi največje zasluge za nastanek društva. Njegova naslednica do neke mere je Danica Recko, ki udejanja njegovo poslanstvo.

Zavedamo se potenciala njegove literature in njegovih zapisov, da jih v prihodnosti, ko bomo literarni turizem Šentjurja dvignili na slovenskem in širšem prostoru, bo tudi Daniel našel ustrezno mesto. Seveda pa je treba tudi lokalno prebivalstvo seznaniti z njim, saj ga premalo poznajo.

5. Kako je Daniel Artiček s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti občine Šentjur, Kozjanskega?

Menimo, da bolj kot samega Šentjurja, predvsem Kozjanskega. Knjige imamo tudi na Razvojni agenciji in v Turistično informacijskem centru, a je prodaja teh knjig izredno slaba. Prav tako tudi Ipavčevih CD-jev in knjig prodamo premalo, pa so uveljavljeni precej bolj kot Artiček. Turisti kupujejo predvsem kulinarične spominke, otroci pa magnetne. Knjiga je velikokrat predrag izdelek, skušamo pa jih promovirati skozi sejme. Je pa seveda pomembno vprašanje tudi bralna kultura Slovencev, Šentjurčanov in Kozjancev, kaj sploh beremo. Definitivno pa so tematski dogodki najboljša priložnost, da se vse to približa najprej lokalnemu prebivalstvu, potem pa vsem ostalim.

6. O čem govorijo dela Daniela Artička?

V njegovih knjigah je najbolj prepoznan lik kozjanskega človeka ter zgodbe o njem. So pa njegove knjige oz. dela definitivno izziv ter nas tako spodbujajo k drugačnemu razmišljanju.

7. Katere turistične produkte bi bilo mogoče razviti v občini Šentjur na osnovi življenja in dela Daniela Artička v prihodnje?

V prvi vrsti moramo seveda pomisliti že na otroke v vrtcih in šolah, saj bi tako spoznali življenje in delo tistega časa. Seveda pa ne smemo pozabiti niti na starejšo populacijo, saj so precej nostalgичno vezani na čas, saj bi se tako poistovetila z njegovimi knjigami in zgodbami. Prav tako pa je idealna priložnost in izziv definitivno tudi Kozjansko morje za kongresni turizem, kjer bi določen segment ljudi razpravljala o njegovem pogledu na Kozjansko, Slivniško jezero in ostale obravnavane teme v njegovih knjigah, ob koncu pa bi izdali simpozij, zbornik ali kaj podobnega.

Priloga 2: Turistično informacijski center Šentjur – intervju 2

1. Kako pomemben je turizem v občini Šentjur?

Turizem je pomemben, ampak je precej še neizkoriščenega potenciala. Predvsem, ko se osredotočimo na prestižne titule, bi lahko še prihod večih turistov, vzgled Kobarid, kjer s pridom izkoriščajo zeleni turizem ter dobivajo specifične turiste, ki jih zanima to področje. Pomembno je tudi, da se tega zavedajo domačini ter se gradi mentaliteta ljudi, ki pritegnejo določenega obiskovalca, da se skupaj gradi turizem. Zavedamo se, da je prihodnost na naši strani, saj ljudje iščejo še neznane destinacije s petzvezdičnimi vrhunskimi doživetji. Velja omeniti, da smo izredno slabi v kulinariki, saj imamo premalo vrhunskih kulinarčnih ponudnikov, predvsem na ponudbi tradicionalnih kulinarčnih jedi (Prežganka, Korejevec in slivova juha).

2. Kako pomemben je za občino Šentjur literarni turizem?

Je priložnost in izziv, prav tako imamo precej kulturnikov ter literatov, ki so že pred Artičkom delovali na šentjurskem področju, Slomšek, Ipavci, Blaž Kocen in drugi. Seveda se povezujemo tudi s knjižnico Šentjur ter tako skupaj ustvarjamo literarna doživetja. Vsa leta že izvajamo kulturne dogodke v času Ipavčevih kulturnih dni ter v kontekstu določenih dogodkov na Slomu, kjer je vsako leto srečanje slavistov.

3. Koliko turistov obiše občino Šentjur zaradi kulturnega in natančnejše literarnega turizma?

Definitivno več kot polovica turistov. Moramo omeniti, da Ponikvo predvsem obiskujejo romarji, kar bi posledično lahko tudi uvrstili med literarne turizme. Obisk teh turistov lahko pripišemo projektu Romarske poti, ki smo ga pred leti izvajali z Avstrijci. Moramo pa poudariti, da gostje ne prihajajo zaradi Artička, ampak zaradi Slomška, Ipavcev in župnika, saj zelo radi poslušajo pridige. Ko povzamemo, imamo precej turistov zaradi literarnega turizma, a dolgo časa tega nismo omenili, se pa trudimo to zadnja leta.

4. Kakšno mesto ima literat Daniel Artiček v literarnem turizmu občine Šentjur?

Zavedamo se njegovega obstoja, a ga kot velikega predstavnika trenutno še ne moremo predstavljati v turistični ponudbi. Lahko pa to storijo v kraju Dobrina ter njihovo društvo Izvir Dobrina, kjer Danica Recko izredno lepo predstavlja njegova dela ter pelje njegovo izročilo naprej. Se pa zavedamo, da je dragoceno, da je opisal dušo kozjanskega človeka in tako cenimo potencial njegove literature in zapisov, da jih v prihodnosti lahko uporabimo tudi v turistične namene. Je pa priložnost, da ga vključimo tudi v sklop Ipavčevih dnevov ter se ne osredotočamo le nanje.

5. Kako je Daniel Artiček s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti občine Šentjur, Kozjanskega?

Definitivno bolj Kozjanskega kot Šentjurja samega. Knjige prodajamo tudi tukaj, a so velikokrat precejšen zalogaj. Otroci največkrat kupujejo magnetne, starejši pa se

osredotočajo na kulinarčne spominke. Definitivno pa je pomembna tudi bralna kultura Slovencev, Šentjurčanov, v tem primeru pa tudi Kozjancev. V največji meri beremo tuje stvari, kar je lokalno pa beremo bolj redko. Večinoma berejo takšne knjige tisti, ki se izobražujejo za turistične vodnike. Dejstvo je, da so knjige izjemno premalo prepoznane, kakšni tematski dogodki pa bi zagotovo pripomogli k boljši prepoznavnosti.

6. O čem govorijo dela Daniela Artička?

V njegovih delih lahko v prvi vrsti opazimo kozjanskega človeka in njegovo življenje na Kozjanskem, kar nekaj njegovih knjig pa omenja tudi kmečka opravila iz svojega otroštva.

7. Katere turistične produkte bi bilo mogoče razviti v občini Šentjur na osnovi življenja in dela Daniela Artička v prihodnje?

Definitivno bi ga lahko vključili v kolesarsko pot po Kozjanskem, saj je v njegovih knjigah precej opisana Kozjanska pokrajina, kar bi bilo idealno za literarne obiskovalce občine Šentjur. Prav tako pa ta kolesarska pot zajema skoraj celotno populacijo ljudi, od otrok pa tudi upokojencev.

Priloga 3: Občina Šentjur – intervju 3

1. Kako pomemben je turizem v občini Šentjur?

Zavedamo se, da je turizem za občino Šentjur izredno pomemben, saj imamo jasno zapisan program za razvoj turizma Šentjur 2015–2020, a se prav tako zavedamo, da imamo še precej neizkoriščenega potenciala. Pomembno je, da se v prvi vrsti tega začnejo zavedati domačini, ki bodo znali obiskovalcem približati Šentjur kot prijazno, atraktivno ter petzvezdičino doživetje, prav tako pa tudi lokalni gostinci, da začnejo predstavljati tradicionalne, lokalne kozjanske jedi.

2. Kako pomemben je za občino Šentjur literarni turizem?

Literarni turizem, kot del kulturnega turizma, je izredno pomemben, saj je Šentjur rojstno mesto kar nekaj utemeljiteljev slovenstva. Naj izpostavimo nekaj ključnih: rodbino Ipavec, katerim je namenjena tudi prireditvev Ipavčevi kulturni dnevi, nikakor ne smemo niti pozabiti na škofa, blaženega Antona Martina Slomška, Blaža Kocena, Franja Malgaja, ki mu je posvečena tudi osnovna šola v občini in drugim.

3. Koliko turistov obiše občino Šentjur zaradi kulturnega in natančneje literarnega turizma?

Menimo, da več kot polovica turistov obiše občino predvsem zaradi kulturnega turizma. Glede na to, da se je v zadnjih nekaj letih začel pojavljati tudi izraz literarni turizem, pa smo mnenja, da bo v bližnji prihodnosti prihajalo v Šentjur tudi vse več literarnih turistov.

4. Kakšno mesto ima literat Daniel Artiček v literarnem turizmu občine Šentjur?

Žal ga za enkrat še ne moremo uvrstiti v našo turistično ponudbo, se pa definitivno zavedamo njegovega obstoja, saj je veliko prispeval k prepoznavnosti našega kraja. Bomo pa v prihodnosti zagotovo uporabili njegova dela za boljšo prepoznavnost samega kraja in občine v bodoče.

5. Kako je Daniel Artiček s svojimi knjigami pripomogel k boljši prepoznavnosti občine Šentjur, Kozjanskega?

Vsakega, ki je njegove knjige prebral, so ga po našem mnenju navdušile, da je obiskal naš kraj, a teh je zagotovo malo. Menimo pa, da bi bilo bolje, da bi bile njegove knjige dostopne tudi v elektronski obliki, ker bi po našem mnenju s tem privabili več obiskovalcev.

6. O čem govorijo dela Daniela Artička?

Njegovo prvo knjižno delo je bilo s področja, kjer je živel: Vrata Tuhinjske doline, kjer gre za obsežno fotografsko zbirko vrat starejšega datuma, bogatih s čudovitimi rezbarijami, ki se nahajajo na različnih objektih v Tuhinjski dolini. Nadaljeval je s predstavitvijo domačih krajev, kjer je preživel otroštvo, po KS Sveti Štefan s knjigo Od Sv. Štefana do Sv. Štefana. Na podlagi te monografije je nastala pomembna turistična pot po Svetem Štefanu – OSMICA, katere del prehodijo krajani vsako leto ob prvem maju. Njegovo večje

delo, ki ga je posvetil naši občini na začetku svojega pisanja, je knjiga Legende grofije Žusem, v kateri je zapisal legende o žusemski graščini, katere je zapisal na podlagi razgovorov z našimi občani. Zgodovinske dogodke iz naše občine je zapisal še v drugih knjigah, kot so: Glažarjev Sin, Kalna vod Slivniškega jezera, trilogija Kozjansko morje ... Knjigo Nak, nimam časa je posvetil ljudem v tretjem življenjskem obdobju, kjer na hudomušen način predstavlja opravila in način življenja upokojenih ljudi. Kar nekaj knjig oz. žepnih knjižic je posvetil domačim kmečkim opravilom iz njegovega otroštva (Koline, Pšenica ...).

7. Katere turistične produkte bi bilo mogoče razviti v občini Šentjur na osnovi življenja in dela Daniela Artička v prihodnje?

Zagotovo bi lahko v sami knjižnici gospodu Artičku namenili kotiček z njegovimi knjigami. Tudi društvo Izviri Dobrina bi mu lahko namenilo letno kakšno prireditev, ki je posvečena njemu. Zagotovo pa je želja, da ga vključimo v ostale naše kulturne prireditve v bližnji prihodnosti, primer Ipavčevi dnevi, Šentjurjevo.

Priloga 4: Danica Recko, predsednica društva Izviri Dobrina – intervju 4

1. Kako pomemben je Daniel Artiček za društvo Izviri Dobrina?

Daniela Artička sem spoznala leta 1996 in sva že začela sodelovati. On nam je dal ogromno pobude in ustvarjalnega značaja za delo. Rad se je udeležil radijskih delavnic in vseh dejavnosti, ki smo jih izvedli ter nam strokovno svetoval. Bil je aktiven član Društva Izviri in s svojimi idejami, predlogi in s svojim širokim znanjem prispeval k bolj aktivnem delovanju društva.

2. Katere turistične produkte bi lahko razvili v KS Loka pri Žusmu, občini Šentjur, na osnovi Daniela Artička v prihodnje?

Artiček je še imel ogromno gradiva za kakšno knjigo, da bi jo napisal, vsekakor pa bomo njegovo literaturo zapuščino ohranili še naprej ter tako poskusili razviti kakšne turistične produkte njemu v spomin. Njegove zgodbe bi bile tudi dobra osnova za vodenje lokalnih turističnih vodnikov v našem kraju, ki bi ga z ob dobri promocije lahko bolje razvijali tudi v prihodnje. Pred leti je bila v okviru projekta Leader urejena zelo zanimiva, regijsko nagrajena Grajska učna pot Žusem in bi se nadgradnja z vodenjem lahko nadgradila z Danijevimi zgodbami, ki bi vodenju dodalo višjo vrednost in posledično boljše doživetje.

3. Kako je Daniel pripomogel k boljši prepoznavnosti Dobrine, KS Loke pri Žusmu?

Začetne korake prepoznavnosti kraja Dobrina, KS Loka pri Žusmu in Kozjanskega je začel leta 1996 prav Daniel Artiček. Najprej smo začeli zbirati gradivo za zloženko, ki jo je Artiček uredil za promocijo Grajskega vrelca Dobrina, potem smo imeli Javno tribuno, še isto leto smo ustanovili Turistično društvo Dobrina, ki je bil prav on pobudnik in soustanovitelj, kakor tudi avtor spremenjenega imena IZVIRI, društvo za razvoj kmetijstva, turizma, športa, storitev in ohranjanje kulturne in naravne dediščine, Dobrina. Nam je veliko namenil dragocenega časa, pripomogel posebno od začetka, pri programu dela, izdelava Strategije Občine Šentjur, pri poročilih, pri govorih ob raznih priložnostih, prireditvah, svetoval nam za napredek, ki nam je zelo prišel prav v strokovni obliki.

4. Katera njegova dela so pomembna za Društvo Izviri?

Napisal je knjigi Legende Grofije žusemske in Glažarjev sin ter je bil urednik Stoji učilna zidana v Dobrini, knjigi se nanašajo na naše kraje, da smo tudi po tem še bolj prepoznavni. Društvo IZVIRI Dobrina se je odločilo za ponatis oz. II. Izdaje knjige Legende grofije žusemske in tudi Glažarjev sin avtorja, Daniela Artička. Knjige predstavljajo dragocen literarni zapis krajevne zgodovine in je sprožila živahno kulturno in turistično dejavnost v sicer pasivnem področju območja Dobrine in Loke pri Žusmu. Ker prve izdaje ni bilo več najti v prodaji, smo se odločili za ponatis z avtorjevim soglasjem.

Vsa ta njegova dela odražajo vir njegovega dela, raziskovanja in trdne vezi z našim krajem. V srcih nam bodo za vedno ostale njegove tople in spodbudne besede, na papirju pa zapisane njegove zgodovinske knjige našega kraja Dobrina. Daniel Artiček je bil povsod le, da smo ga Kozjanci povabili medse. Ni besed, ki bi lahko izrazile žalost ob izgubi dobrega prijatelja in soustanovitelja našega društva.

Priloga 5: Knjižnica Šentjur – intervju 5

1. Kakšna je literarna dediščina v občini Šentjur?

Kalobški rkp., A. M. Slomšek, Ana Wambrehtsamer, Igor Grdina, zborniki Literarnega društva Šentjur ter ostali, ki jih najdete v COBISS+ programu.

2. Kako pomemben je Daniel Artiček v Šentjurju?

Je pomemben.

3. Katere njegove knjige so na voljo v knjižnici Šentjur?

Vsa njegova dela, ki so na voljo v knjižnici Šentjur, najdete v COBISS+.

4. Ali ste organizirali že kakšne dogodke v zvezi z Danielom Artičkom?

Imeli smo dve predstavitvi njegovih del.